

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Криворізький національний університет

Навчально-науковий інститут економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Кафедра філології та перекладу

ДОПУСКАЮ ДО ЗАХИСТУ

Гарант освітньої програми

к.п.н., доцент

_____ Світлана ОСТАПЕНКО

_____ 2025 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти Магістр

зі спеціальності 035 Філологія

спеціалізації 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша –
англійська

за освітньою програмою Германська філологія (англійська, німецька). Переклад

на тему: «**Мовні засоби вираження агресії у сучасному американському
політичному дискурсі та особливості їхнього відтворення в українському
перекладі (на матеріалі публічних промов політичних діячів)**»

Виконала здобувачка
вищої освіти

2 курсу групи ФЛ-24М
Уголькова Марина Ігорівна

_____
(підпис)

Керівник:

доктор філософії, доцент кафедри
філології та перекладу
Герасименко О. Ю.

_____
(підпис)

Засвідчую, що у кваліфікаційній роботі
немає запозичень з праць інших авторів
без відповідних посилань
Здобувач вищої освіти _____

Кривий Ріг
2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського
Кафедра філології та перекладу
Форма здобуття вищої освіти денна
Ступінь магістр
Галузь знань 03 Гуманітарні науки
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська
Освітня програма Германська філологія (англійська, німецька). Переклад

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Гарант освітньої програми

к.пед.н, доцент

_____ Світлана ОСТАПЕНКО

_____ 2025 року

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧЦІ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Угольковій Марині Ігорівні

1. Тема роботи «Мовні засоби вираження агресії у сучасному американському політичному дискурсі та особливості їхнього відтворення в українському перекладі (на матеріалі публічних промов політичних діячів)»

Керівник роботи доктор філософії, доцент Герасименко О. Ю.

Затверджена наказом ННІЕТ імені Михайла Туган-Барановського КНУ
від 30 травня 2025 року № 32-с

2. Строк подання студентом роботи: 21 листопада 2025 року

3. Вихідні дані до роботи: монографічна і періодична наукова література, словники, дані мережі Інтернет, тексти публічних промов сучасних американських політичних діячів англійською та їхні українські переклади.

4. Зміст (перелік питань, які потрібно розробити):

1) визначення поняття політичного дискурсу та його основних характеристик у сучасній лінгвістиці;

2) розгляд теоретичних підходів до вивчення мовної агресії, її видів і комунікативних функцій;

- 3) аналіз лінгвістичних засобів вираження агресії в англomовному політичному дискурсі;
- 4) порівняльний аналіз агресивної риторики американських політичних промов та їхніх українських перекладів;
- 5) визначення лексичних, синтаксичних і прагматичних засобів вираження агресії у промовах політичних діячів США.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): –

6. Дата видачі завдання 02 вересня 2025 року

7. Календарний план

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Добір та аналіз літературних джерел, визначення об'єкту, предмету та завдань дослідження.	до 15.09.2025 р.	
2	Підготовка теоретичної частини досліджуваної теми (розділ 1)	до 06.10.2025 р.	
3	Підготовка аналітичної частини (по об'єкту дослідження) (розділ 2)	до 07.11.2025 р.	
4	Підготовка висновків та рекомендацій роботи	до 14.11.2025 р.	
5	Аналіз та інтерпретація отриманих результатів, оформлення роботи	до 20.11.2025 р.	
6	Надання виконаної та оформленої відповідно до вимог СТІ 02.02-13-2025 кваліфікаційної роботи на кафедрі	до 24.11.2025 р.	

Здобувачка ВО _____ Марина УГОЛЬКОВА

Керівник роботи _____ Ольга ГЕРАСИМЕНКО

РЕФЕРАТ

Загальна кількість:

сторінок – 51   рисунків – 2   таблиць – 9   додатків – 3   використаних джерел – 61

Об'єкт дослідження: сучасний американський політичний дискурс.

Предмет дослідження: мовні, синтаксичні, прагматичні та паралінгвістичні засоби вираження агресії в англомовних політичних промовах і специфіка їхнього відтворення в українському перекладі.

Мета дослідження: виявити, систематизувати та охарактеризувати засоби вираження агресії у промовах американських політичних діячів, а також визначити особливості їхнього перекладу українською мовою з урахуванням прагматичного ефекту.

Завдання дослідження: окреслити теоретичні засади аналізу політичного дискурсу та методику вивчення агресивної риторики; дослідити лексичні, синтаксичні, прагматичні та паралінгвістичні засоби агресії в американському політичному мовленні; визначити функціональні стратегії мовної агресії (атака, мобілізація, делегітимізація); проаналізувати особливості перекладу агресивних висловлювань українською мовою, простежити трансформації змісту та прагматики; встановити, які перекладацькі рішення впливають на зміну інтенції, емоційного забарвлення та ступеня агресивності висловлювання, узагальнити результати та визначити, яким чином переклад модифікує агресивну риторику в міжкультурному просторі.

Методи дослідження: критичний дискурсивний аналіз, порівняльний аналіз, метод кількісного аналізу, прагмалінгвістичний аналіз, семантико-стилістичний аналіз, компонентний та контекстуальний аналіз, елементи морфолого-синтаксичного дослідження.

Основні результати дослідження. У кваліфікаційній роботі встановлено, що агресія в сучасному американському політичному дискурсі має системний характер і реалізується через інвективи, оцінні епітети, метафори боротьби, гіперболи, риторичні питання, повтори, негативні порівняння та паралінгвістичні посилювачі. З'ясовано, що агресія виконує стратегічні функції атаки, мобілізації та делегітимізації, формуючи конфліктну рамку сприйняття. У перекладі українською мовою найчастіше застосовуються евфемізація, лексичні заміни, граматичні модифікації та часткове опущення, що зумовлює пом'якшення або трансформацію прагматичного ефекту. Показано, що пряме відтворення агресії є менш частотним і залежить від стилістичних та культурних норм українського політичного дискурсу. У результаті переклад змінює ступінь конфронтаційності, що впливає на інтерпретацію політичного повідомлення в цільовій культурі.

Ключові слова: політичний дискурс, мовна агресія, інвективи, риторика конфлікту, переклад політичних текстів, прагматика перекладу, евфемізація, делегітимізація, стратегія атаки

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОВНОЇ АГРЕСІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ	9
1.1 Політичний дискурс як об’єкт сучасних лінгвістичних досліджень.....	9
1.2 Огляд наукових досліджень проблеми	12
1.3 Мовна агресія: дефініції, класифікації та комунікативні функції.....	13
1.4 Лінгвістичні засоби вираження агресії в англomовному політичному дискурсі	16
1.5 Переклад агресивних висловлювань: стратегії та труднощі	18
РОЗДІЛ 2 ПРАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ АГРЕСИВНОЇ РИТОРИКИ АМЕРИКАНСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВ ТА ЇЇ ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	21
2.1 Методика дослідження і корпус матеріалу	21
2.2 Лексичні засоби вираження агресії у промовах політичних діячів США...	23
2.3 Синтаксичні та прагматичні засоби агресії	27
2.4 Паралінгвістичні засоби (інтонація, гучність, емоційність)	30
2.5 Функціональні стратегії агресії: атака, мобілізація, делегітимізація.....	33
2.6 Особливості відтворення агресивних висловлювань в українському перекладі	37
ВИСНОВКИ	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	44
ДОДАТКИ А–В	48

ВСТУП

У сучасному глобалізованому світі політичний дискурс посідає провідне місце серед механізмів суспільної комунікації, оскільки він визначає не лише напрями державної політики, а й структуру суспільних уявлень та емоційних реакцій. Риторика політичних діячів функціонує як багатовимірне явище, де поєднуються аргументативність, ідеологічність, публічність і перформативність. Останнє десятиліття продемонструвало виразну тенденцію до зростання агресивності у політичному мовленні США, що проявляється через лексичні інвективи, метафори страху, синтаксичні прийоми тиску та паралінгвістичні засоби емоційного впливу. Агресія в цьому контексті не є випадковим емоційним сплеском, а набуває статусу стратегічного інструмента політичної взаємодії, спрямованого на мобілізацію прихильників, делегітимізацію опонентів та посилення ідеологічної поляризації.

Актуальність теми. Політичний дискурс є однією з ключових форм суспільної комунікації, що безпосередньо впливає на формування громадської думки, ідеологічних орієнтирів та політичної поведінки. В умовах зростаючої поляризації американського суспільства та інтенсивного медійного супроводу політичні виступи стають не лише інструментом аргументації, а й ареною конфлікту, де агресія відіграє роль механізму впливу на аудиторію. Агресивна риторика, виражена лексичними, синтаксичними, прагматичними та паралінгвістичними засобами, виконує стратегічні функції мобілізації прихильників, атаки на опонентів і делегітимізації інституцій. Актуальність теми зумовлена також необхідністю дослідження особливостей відтворення агресії в українському перекладі, що визначає адекватність міжкультурної репрезентації політичного дискурсу США.

У межах вітчизняного мовознавства проблему структури та стилістики політичних промов досліджували І. Білецька та І. Гурський, які аналізували організацію текстів американських політичних лідерів і особливості їхнього впливу на аудиторію. Значний внесок у розроблення перекладознавчих засад зробили А. Гудманян, А. Сітко та Г. Єнчева, які описали основні підходи до міжмовного відтворення політичних висловлювань і механізми трансформації змісту у перекладі. Питання риторичних засобів і стилістичних рішень у політичному мовленні висвітлювали вчені У. Жорнокуй, Н. Коваленко та М. Калініченко, які простежили функції фігур і тропів у сучасних медіа.

Серед дослідників політичного дискурсу виокремлюють наукові здобутки таких науковців, як Л. Павленко, яка розглядала політичне мовлення як окремий об'єкт лінгвістичного аналізу та Я. Чайковського, який узагальнив концептуальні підходи Т. ван Дейка до інтерпретації дискурсивних структур. Лінгвориторичні характеристики промов американських президентів проаналізовані у дослідженнях О. Ковальчука та Л. Яковчук, які досліджували тексти Дж. Байдена в контексті російсько-української війни. У сфері перекладу політичних промов важливими є напрацювання й І. Іваницької щодо якості перекладу як наукової категорії та праці В. Ткача, який вивчав метафорику англомовних політичних текстів і способи її відтворення українською мовою. У комплексі ці роботи формують потужну

дослідницьку основу, яка охоплює стилістику, риторику, переклад і медійну репрезентацію політичного мовлення. Водночас, незважаючи на дещо достатню кількість публікацій з даної проблематики, певні теоретичні і практичні аспекти дослідження мовних засобів вираження агресії у сучасному американському політичному дискурсі та особливостей їхнього відтворення в українському перекладі потребують подальшого поглиблення та деталізації.

Об'єктом дослідження постає сучасний американський політичний дискурс.

Предметом дослідження є мовні, синтаксичні, прагматичні та паралінгвістичні засоби вираження агресії у промовах американських політичних діячів та специфіка їхнього відтворення в українському перекладі.

Мета дослідження: виявлення та систематизація засобів вираження агресії у сучасному американському політичному дискурсі й дослідження особливостей їхнього перекладу українською мовою.

Завдання дослідження:

- окреслити методику аналізу політичних промов і визначити корпус досліджуваного матеріалу;
- дослідити лексичні засоби вираження агресії у промовах політичних діячів США;
- проаналізувати синтаксичні та прагматичні засоби агресії в американському політичному дискурсі;
- визначити паралінгвістичні чинники (інтонація, гучність, темп, міміка) як складову агресивної риторики;
- виокремити функціональні стратегії агресії атаку, мобілізацію, делегітимізацію та з'ясувати їхнє комунікативне навантаження;
- проаналізувати особливості відтворення агресивних висловлювань в українському перекладі.

Наукова новизна. Кваліфікаційна робота комплексно досліджує агресивну риторику в американському політичному дискурсі з урахуванням її багаторівневої організації (лексичної, синтаксичної, прагматичної, паралінгвістичної) та специфіки перекладу українською мовою. Новизна дослідження полягає у поєднанні дискурсивного аналізу з перекладознавчим підходом, що дозволяє простежити, як змінюється комунікативна функція агресії у процесі міжмовної репрезентації.

Теоретичне значення дослідження полягає у систематизації та поглибленні теоретичних уявлень про агресивну риторику як складову політичного дискурсу та уточнює категоріальний апарат політичної лінгвістики й перекладознавства.

Практичне значення. Отримані результати можуть бути використані у викладанні курсів з політичної лінгвістики, перекладознавства, прагматики й медіакомунікації, а також у практиці перекладу політичних текстів і публічних промов.

Методи дослідження. У роботі застосовано метод критичного дискурсивного аналізу для вивчення прагматичних аспектів агресії, метод кількісного аналізу для встановлення частотності лексичних і синтаксичних засобів, метод порівняльного аналізу для дослідження перекладацьких

трансформацій, а також елементи прагмалінгвістичного та семантико-стилістичного аналізу.

Апробація. Основні практичні результати наукової роботи викладено на III Міжнародній науково-практичній конференції студентів та молодих вчених Наука в епоху соціокультурних змін: реалії, перспективи та сталий розвиток (Дніпро, 24 жовтня 2025 року) – тези «Мовні засоби вираження агресії у сучасному американському політичному дискурсі та особливості їхнього відтворення в українському перекладі (на матеріалі публічних промов політичних діячів)»; та X Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції Іноземні мови XXI століття: професійні комунікації та діалог культур (Кривий Ріг, 7 листопада 2025 року) – стаття «Мовна агресія як інструмент впливу: дефініції, класифікації та функціональні виміри».

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, 11 підрозділів, висновків, списку використаних джерел (61 найменування) та трьох додатків. Загальний обсяг роботи складає 51 сторінку.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОВНОЇ АГРЕСІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ

1.1. Політичний дискурс як об'єкт сучасних лінгвістичних досліджень

Політичний дискурс постає як складне явище, у якому переплітаються мовні засоби, ідеологічні установки та способи комунікації. Його дослідження не обмежується рамками класичної лінгвістики, адже вимагає врахування соціального середовища, інституційних механізмів та ролі медіа. У науковій літературі політичне мовлення розглядають як специфічний тип комунікації, що безпосередньо впливає на формування суспільних настроїв. У такому дискурсі співіснують інформативна, аргументативна, маніпулятивна й мобілізаційна функції, які разом задають його характер. Вивчення політичної мови виходить за межі лінгвістики і стає предметом уваги політології, соціології та медіазнавства. Саме міждисциплінарна перспектива дозволяє побачити, як працюють механізми політичної комунікації в суспільстві [15, с. 142].

В історії мовознавства інтерес до політичного дискурсу активізувався у другій половині ХХ століття. Науковці пов'язують це явище із кількома факторами: по-перше, із безпрецедентним посиленням ролі масових медіа, які стали головним каналом поширення політичних повідомлень; по-друге, із зростанням суспільної уваги до риторики політичних лідерів, чия мова дедалі більше визначала зміст громадських дебатів. Саме в цей період виникла потреба поєднувати класичні теорії риторики з напрацюваннями прагматики та соціолінгвістики, адже тільки такий підхід дозволяв описати механізми впливу політичного мовлення на масову свідомість [4, с. 229].

У 1980-1990-х роках у західній науковій традиції сформувався критичний дискурсивний аналіз, який став одним із провідних інструментів вивчення політичної комунікації. Його прихильники наголошували, що політика є не лише сферою прийняття рішень, а й простором постійної боротьби за інтерпретацію соціальної реальності. Відтоді закріпилася думка, що мова не просто фіксує дійсність, а бере участь у її конструюванні. Це відкриття змінило акценти лінгвістичних досліджень і вивело політичний дискурс на провідні позиції серед тем, які аналізують у гуманітарних науках [16, с. 296].

Особливість політичного дискурсу полягає в його спрямованості на публічність та широку аудиторію. На відміну від наукової або професійної комунікації, де адресатом виступає обмежене коло фахівців, політики звертаються до суспільства в цілому. Це зумовлює особливі вимоги до риторики: вона має враховувати різноманітні очікування, різні рівні освіченості та соціального досвіду слухачів. Тому у промовах поєднуються раціональні аргументи, покликані апелювати до логіки, та емоційні звернення, що спрямовані на створення відчуття причетності й довіри [13, с. 15].

Дослідження показують, що сила політичного мовлення визначається саме здатністю поєднувати когнітивний і емоційний рівні впливу. Лінгвісти, аналізуючи ці тексти, приділяють увагу не лише добору лексики чи синтаксичним конструкціям, а й прагматичним стратегіям, які дозволяють політику формувати

образ, здатний мобілізувати аудиторію. У цьому контексті політичний дискурс набуває поліфонічного характеру: він віддзеркалює множинність позицій, які нерідко перебувають у суперечливих відносинах. Саме ця багатоголосність робить його надзвичайно складним для аналізу, але водночас цінним об'єктом дослідження, адже в ньому проявляються не лише мовні закономірності, а й соціальні механізми влади та впливу [10, с. 45].

Одним із провідних напрямів дослідження політичного дискурсу став аналіз його ідеологічного виміру. Будь-яке висловлювання політика рідко зводиться лише до індивідуальної думки, адже воно завжди несе на собі відбиток певної системи цінностей, політичних орієнтирів і культурних уявлень. Дослідники відзначають, що ідеологія проявляється вже на рівні слововживання: у доборі термінів, які можуть мати відтінки схвалення чи осуду; у структурі аргументації, що вибудовує чітку логіку підтримки певної позиції; у використанні метафор і фреймів, які надають подіям бажаного інтерпретаційного забарвлення. Саме завдяки цим засобам політичне мовлення перетворюється на інструмент легітимації влади. Через мову політики не лише пояснюють і виправдовують власні дії, а й формують образ опонента, позбавляючи його довіри та делегітимізуючи його позицію в очах громадськості. Аналіз цього рівня дозволяє зрозуміти, чому одна й та сама подія у різних політичних контекстах набуває діаметрально протилежних інтерпретацій [8, с. 80].

Не менш продуктивним виявився і прагматичний підхід до вивчення політичного дискурсу. Він фокусується на тому, як висловлювання функціонують у конкретних ситуаціях спілкування і які комунікативні цілі переслідують мовці. У цьому розумінні мова політиків постає як форма дії: виголошене слово спрямоване на зміну переконань, настроїв або навіть поведінки слухачів. Теорія мовленнєвих актів, яка активно застосовується в лінгвістиці, дає змогу класифікувати політичні висловлювання як директиви, обіцянки, звинувачення чи заклики. У реальному політичному процесі ці форми часто поєднуються: промова може водночас інформувати, закликати до дії і підкріплювати легітимність позиції мовця. Дослідження показують, що саме прагматичний рівень здебільшого визначає ефективність політичної комунікації. Якщо висловлювання резонує з очікуваннями аудиторії, воно стає дієвим інструментом впливу; у протилежному випадку політична промова втрачає переконливість і може навіть викликати спротив. Саме тому прагматичний підхід нині вважається центральним у лінгвістичному аналізі політичного мовлення, особливо в умовах медіатизованого суспільства, де ефект слова посилюється багатоканальною комунікацією [18, с. 215].

Значний внесок у дослідження політичного дискурсу зробили підходи когнітивної лінгвістики. Саме вони продемонстрували, що мова політики організована не лише через набір термінів і риторичних прийомів, а й через метафоричні моделі, які структурують саме сприйняття дійсності. Для пояснення політичних процесів часто використовуються образи, пов'язані з концептами боротьба, гра чи шлях. У першому випадку політична діяльність подається як зіткнення ворогів, у другому – як змагання з чіткими правилами та переможцями, у третьому як послідовний рух до мети. Такі метафори не просто прикрашають промову або роблять її більш емоційною. Вони формують когнітивні схеми, що

впливають на інтерпретацію подій, і закладають у свідомість слухачів певні моделі поведінки. Завдяки цьому політики конструюють образи союзників і ворогів, описують конфлікти як неминучі або, навпаки, як ігровий процес, у якому завжди є шанс домовитися. Аналіз цих моделей став одним із найбільш розроблених напрямів когнітивної науки й дозволяє зрозуміти, як через мову політики вибудовують майбутні сценарії розвитку подій [9, с. 519].

Окремий пласт досліджень стосується медіа-опосередкованості політичного дискурсу. У добу цифрових технологій слова політиків рідко існують у вигляді усного виступу перед конкретною аудиторією. Майже завжди вони транслюються телебаченням, поширюються у соціальних мережах, дублюються на новинних сайтах і перетворюються на елементи цифрового простору. Це змінює не тільки форму промов, а й їхній зміст. Мовлення пристосовується до вимог масової комунікації: воно скорочується до гасел, мемів чи твітів, здатних швидко привернути увагу. Лінгвісти підкреслюють, що саме цей формат сприяє підвищенню емоційності та конфліктності, адже короткі повідомлення легше поширюються, коли вони містять елемент провокації або яскравої оцінки. У результаті політичний дискурс набуває нових властивостей, пов'язаних із логікою інформаційного середовища [14, с. 17].

Ще один напрям дослідження політичного дискурсу пов'язаний із його маніпулятивним виміром. У науковій літературі неодноразово підкреслюється, що політики цілеспрямовано використовують мовні засоби для прихованого впливу на громадську думку. Для цього вони застосовують різні техніки. Серед найчастіше згадуваних – *framing*, тобто задання рамок для інтерпретації подій, та *spin* – вигідне подання інформації. Є й інші форми прагматичного контролю, які працюють менш помітно, але не менш ефективно. Наприклад, одна й та сама дія може бути названа реформою чи експериментом, і саме від цього залежить її суспільне сприйняття. Подібні мовні механізми дають змогу політикам знімати відповідальність зі своїх рішень або, навпаки, перекладати її на опонентів. У такому світлі політичний дискурс уже не виглядає нейтральною формою комунікації. Він стає інструментом конструювання соціальної реальності. Саме тому дослідники говорять про його суперечливість і динамічність як про ключові характеристики, що роблять його об'єктом пильної уваги лінгвістики [33, с. 304].

Не менш помітним у сучасних студіях є й міжкультурний аспект політичної комунікації. Політика давно перестала обмежуватися національними кордонами. Промови американських, європейських чи азійських політиків майже миттєво поширюються глобальними інформаційними каналами. Тут вирішальну роль відіграє переклад, адже саме він формує сприйняття повідомлення іншою аудиторією. Те, що у вихідному тексті звучить як жорстка критика, у перекладі може набувати вигляду дипломатичної ремарки. І навпаки: випадкова неточність чи помилка здатні зробити промову більш агресивною, ніж вона була в оригіналі. Лінгвісти та перекладознавці вказують, що у процесі міжкультурної репрезентації політичного дискурсу відбувається не лише передача змісту, а й адаптація прагматичних смислів до культурних традицій іншої спільноти [5, с. 422; 20, с. 36].

Узагальнюючи, можна стверджувати, що політичний дискурс є надзвичайно складним об'єктом сучасної лінгвістики. Його дослідження потребує

багаторівневого підходу, де поєднуються когнітивний, прагматичний, медійний та міжкультурний аналіз. Мова політики виконує функцію не стільки опису, скільки конструювання реальності, а отже, вона формує уявлення про минуле, теперішнє й майбутнє суспільства. Зростання інтересу до аналізу політичних промов у ХХІ столітті пояснюється саме цим необхідністю зрозуміти механізми впливу, які лежать за словами, та простежити, як вони змінюють соціальну дійсність.

1.2. Огляд наукових досліджень проблеми

Дослідження політичного дискурсу та агресивної риторики спирається на широку теоретичну базу, вироблену як західними, так і східноєвропейськими науковцями. Показовою та важливою для нашого дослідження є постать Т. ван Дейка (*Teun A. van Dijk*), оскільки його роботи заклали підвалини критичного дискурсивного аналізу і переконливо продемонстрували, як політичні тексти вибудовують опозицію свої – чужі. Для Т. ван Дейка, мова – не просто канал повідомлення, а механізм домінування; агресія в ній постає як інструмент ідеологічного контролю. Звідси й висновок: стратегії дискредитації та делегітимізації невіддільні від владних практик, адже саме через них відтворюються упереджені інтерпретації [7, с. 14].

Подальший поступ цієї проблематики пов'язують із працями Нормана Ферклафа (*Norman Fairclough*), співзасновника критичного дискурс-аналізу. Він пропонує дивитися на мову політики як на засіб легітимації ідеологій і мобілізації громадськості. Агресивні висловлювання у Ферклафа це форми символічного насильства, що працюють у полі боротьби за гегемонію смислів. Такий кут зору особливо продуктивний для аналізу сучасної американської політики, де конфліктні формули водночас керують увагою та підсилюють мобілізацію [19, с. 130].

Окремий, але тісно пов'язаний напрям задає Джордж Лакофф (*George Lakoff*), американський когнітивний лінгвіст, учений, праці якого сформували сучасні підходи до дослідження політичної мови та концептуальних метафор. Його *теорія фреймів* показує, що політична мова тримається на метафоричних моделях, які організовують мислення аудиторії. Агресивні висловлювання тут формують рамку конфлікту: опонент постає як загроза, а ситуація як битва. Лакофф зазначає, що вибір лексики впливає не лише на перебіг комунікації, а й на прийняття рішень, тому воєнні та катастрофічні метафори у промовах з'являються не випадково [5, с. 427].

У площині мовної агресії ключовою є теорія імполітнесу Джонатана Калпепера (*Jonathan Culpeper*). Він описує те, як порушення очікувань ввічливості перетворюється на інструмент навмисного приниження. В політичному дискурсі це означає, що агресія – не збій системи, а свідомо риторична тактика. Запропонована Калпепером типологія агресивних мовленнєвих актів сьогодні широко застосовується в аналізі дебатів, де конфронтація радше норма, ніж виняток [25, с. 115].

Міжкультурний вимір переконливо демонструє японський науковець Шигео Кацуно (*Shigeo Katsuno*), який досліджує політичну комунікацію, медіадискурс та механізми впливу публічних меседжів на аудиторію. Його дослідження показують:

межі прийнятності агресії різняться між культурами, тож переклад політичних промов це завжди культурна, а не лише лінгвістична операція. Для українського контексту цей висновок особливо промовистий: трансляція американських промов неминуче проходить крізь локальні соціальні норми та очікування [34, с. 329].

Вагомий внесок зробила й австрійська лінгвістка Рут Водак (*Ruth Wodak*), представниця критичного дискурс-аналізу, зі своїм дискурс-історичним підходом. Вона переконливо показала, як політичні тексти вкорінені в соціально-історичному тлі та як через мову відтворюються стереотипи й упередження. У вивченні популізму Водак демонструє: агресія структурний компонент мобілізації. Механізми делегітимізації через негативні етикетки та фрейми тут виходять на перший план і добре пояснюють конструювання образу ворога [19, с. 132].

У перекладознавстві центральною фігурою залишається американський теоретик перекладу Ларрі Венуті (*Lawrence Venuti*), відомий концепціями одомашнення та очуження. Він наголошує на ідеологічному вимірі перекладу: перекладач постійно балансує між автентичністю (зі збереженням чужості тексту) та культурною прийнятністю. Для агресивних висловлювань дилема особливо гостра: точність відтворення чи адаптація під норми цільової аудиторії? Відповіді залежить, яким буде образ політичної культури іншої країни [33].

Корисні для практичного аналізу є й праці британського дослідника політичної риторики та аргументації Джеймса Мартіна (*James Martin*) у руслі системно-функціональної лінгвістики. Він показує, як політики комбінують агресію з емоційними апеляціями, створюючи потужний мобілізаційний ефект, і як саме мова організовує соціальні відносини та легітимізує владні конфігурації.

У східноєвропейській традиції варто згадати вітчизняну дослідницю Наталію Кондратенко. Вона послідовно показує, що агресія це не лише емоція, а інструмент ідеологічної поляризації. Її роботи про адаптацію агресивних висловлювань у перекладі пропонують методологію, релевантну саме українському контексту [6].

Підсумовуючи все вищевикладене, можна зауважити, що проблематика мовної агресії та її перекладу була в центрі уваги провідних дослідників. Від Т. ван Дейка й Ферклафа до Лакоффа, Калпепера, Водак і Венуті ці підходи разом вибудовують цілісне поле знань, у межах якого політичний дискурс постає як складна система комунікативних практик. Агресія в ній – не відхилення, а закономірний елемент взаємодії; переклад – не технічна операція, а інтерпретаційний акт, що впливає на міжкультурне сприйняття.

Отже, від критичного дискурс-аналізу до когнітивних моделей і теорії імполітнесу, від дискурс-історичного підходу до перекладознавчих концепцій – усе це формує багаторівневу дослідницьку парадигму. Вона показує: агресія водночас атакує, мобілізує та делегітимізує; переклад неминуче поєднує точність із культурною адаптацією. А це, в свою чергу, підкреслює потребу в комплексному аналізі агресивної риторики як одного з визначальних явищ сучасної політичної комунікації.

1.3. Мовна агресія: дефініції, класифікації та комунікативні функції

Поняття мовної агресії у другій половині ХХ – на початку ХХІ століття поступово вийшло на один із провідних напрямів досліджень у лінгвістиці,

прагматиці та комунікативістиці. У науковій літературі можна знайти кілька підходів до його визначення, і кожен із них підкреслює свій вимір цього явища психологічний, соціальний чи риторичний. У найзагальнішому сенсі мовна агресія описується як використання мовних засобів для завдання психологічної шкоди адресатові, для зниження його соціального статусу чи обмеження впливу в комунікації. Дослідники звертають увагу на те, що агресія далеко не завжди набуває форми прямої образи. Часто потрібний ефект досягається інакше через сарказм, іронічні ремарки, натяки або навіть особливу інтонацію. Це дозволяє розглядати мовну агресію як широкий спектр стратегій, які поєднує спільна риса: деструктивний або конфронтаційний вплив на адресата. У такому розумінні агресія постає як універсальна категорія, що супроводжує практично будь-яку форму соціальної взаємодії від щоденних розмов до політичних дебатів [17, с. 243].

Відмежування фізичної агресії від мовної демонструє принципову відмінність останньої. Вона не призводить до тілесної шкоди, проте здатна викликати значні психологічні наслідки – зниження самооцінки, відчуття приниження чи втрати авторитету. Саме тому мовну агресію часто визначають як символічне насильство, яке діє виключно на рівні мови та дискурсу. Реалізується воно через низку прийомів: дискредитацію опонента, демонстративне ігнорування, створення негативних асоціацій, знецінення досвіду іншої сторони. Лінгвістичний аналіз таких практик дозволяє окреслити не лише семантичні маркери агресії, а й прагматичні умови її виникнення. Важливою рисою є її адресність. Агресія завжди спрямована на когось, навіть коли об'єкт позначений узагальнено. У політичному дискурсі це помітно особливо: мішенню стають не тільки окремі особи, а й цілі соціальні групи, партії чи державні інституції. У такому разі мовна агресія виконує і персоналізовану, і колективну функції, впливаючи як на окремих індивідів, так і на масову свідомість [19, с. 131; 51].

Сучасні підходи до класифікації мовної агресії пропонують низку критеріїв, за якими можна систематизувати її прояви. Перший із них пов'язаний із формою вираження: агресія може бути *прямою* (образи, інвективи, погрози) чи *непрямою* (сарказм, іронія, натяк). Другий критерій інтенсивність, яка коливається від м'яких форм, що виражаються у жартівливих насмішках чи алюзіях, до жорстких відвертих принижень, прокльонів чи вербальних атак. Третій критерій стосується комунікативної функції агресії. Дослідники вказують, що вона може виконувати роль атаки на опонента, стратегії захисту, способу мобілізації прихильників, інструмента делегітимізації чи демонстрації сили. У реальних політичних промовах ці функції часто накладаються одна на одну, створюючи складні комбінації риторичних тактик [7, с. 33; 52, с. 440].

Подібна класифікація дає можливість описати мовну агресію в термінах стратегій і тактик, що використовуються в комунікативних практиках. Вона дозволяє побачити, що агресія не є випадковим чи хаотичним явищем, а структурованим механізмом, який підпорядковується певним закономірностям. Хоча науковці пропонують різні підходи до її аналізу, більшість погоджується, що три основні параметри форма вираження, інтенсивність і комунікативна функція залишаються універсальними для опису більшості її проявів. Такий підхід відкриває можливості для подальшого комплексного аналізу агресії у різних

сферах суспільного життя, зокрема в політиці, медіа чи повсякденній міжособистісній взаємодії. Щоб узагальнити ці підходи, доцільно представити їх у вигляді класифікаційної схеми, яка систематизує параметри мовної агресії та демонструє приклади їх реалізації у політичному дискурсі (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Класифікаційні параметри мовної агресії

Критерій	Види / параметри	Приклади у політичному дискурсі
Форма вираження	Пряма / непряма	<i>You are corrupt; Interesting how you always fail</i>
Інтенсивність	Висока / середня / низька	<i>Total disaster; Not very competent</i>
Функція	Атака / захист / мобілізація / делегітимізація	<i>They betrayed us; We must fight back</i>
Об'єкт	Особа / група / інституція	<i>The radicals; "The corrupt media</i>
Стиль	Вербальний / паралінгвістичний / комбінований	Інтонаційні вигуки, посиленна артикуляція

Побудовано автором на основі [10; 11; 18; 30; 53]

Комунікативні функції мовної агресії значно ширші, ніж її буквальне значення. У політичному дискурсі агресивні висловлювання виконують одразу кілька завдань. Вони здатні стати каталізатором суспільної уваги: концентрують інтерес довкола виступу, створюють відчуття нагальності або навіть кризи. За їхньою допомогою формується образ ворога, без якого логіка боротьби втрачає переконливість. Такі висловлювання мобілізують аудиторію, апелюючи до базових емоцій страху, гніву, обурення. Водночас вони діють як механізм делегітимізації опонентів: політик, використовуючи агресивні формули, підкреслює перевагу власної позиції й послаблює авторитет супротивників. У публічному просторі агресія нерідко перетворюється на символічну демонстрацію сили. Навіть без глибокої аргументації вона здатна справляти переконливий ефект. Саме ця багатофункціональність і пояснює, чому мовна агресія вважається одним із центральних інструментів політичної комунікації [7, с. 30; 42].

Особливою рисою є залежність агресії від каналу комунікації. У живих виступах вона виражається не лише словами, а й паралінгвістичними засобами інтонацією, гучністю, паузами. Вони можуть зробити промову більш драматичною або надати їй саркастичного відтінку. У цифровому середовищі агресія набуває інших форм: короткі слогани, хештеги чи меми забезпечують швидке поширення й вірусний ефект. У письмових текстах, навпаки, агресія часто маскується під раціональну критику, хоча прагматичний вплив залишається деструктивним. Це означає, що форма й інтенсивність агресивного висловлювання безпосередньо залежать від умов медійної репрезентації. Для лінгвістики це означає потребу аналізувати не лише мовні структури, а й середовище, у якому вони функціонують [34; 41].

Окремої уваги заслуговують непрямі форми мовної агресії. Їхня небезпека полягає в тому, що вони часто залишаються непомітними при поверхневому аналізі. Іронія, сарказм, алюзії чи натяки дозволяють уникнути відкритої конфронтації, але водночас зберігають деструктивний ефект. Часто такі висловлювання подаються як гумор або щирість, що робить їх більш прийнятними

для широкої аудиторії. Лінгвісти наголошують: непряма агресія працює не лише на рівні семантики, а й у прагматичному вимірі, адже її ефективність залежить від контексту та очікувань слухачів. Саме ця прихованість робить її предметом критичного дискурсивного аналізу [8, с. 82; 43, с. 41].

Не можна ігнорувати й захисну функцію агресії. У багатьох випадках вона не є первинним актом, а виникає як відповідь на критику чи загрозу. Тоді агресивні висловлювання виконують роль опору: політик демонструє готовність дати відсіч, показує рішучість і незалежність. Для аудиторії така реакція стає сигналом сили й надійності лідера. Навіть реактивна агресія здатна трансформуватися у стратегію формування позитивного образу, який закріплюється у суспільній свідомості [1, с. 37; 44, с. 1].

Інституційний вимір агресії виводить її за межі особистих нападів. Об'єктом стає система суди, уряд, медіа. Узагальнені формули на кшталт система працює проти людей чи вони завжди брешуть створюють відчуття колективної несправедливості. Так руйнується довіра до інституцій і виникає ґрунт для політичної переорієнтації суспільства. У цьому сенсі агресія постає не лише як індивідуальний акт, а як засіб соціальної трансформації [22, с. 64; 45, с. 1].

У науковій традиції мовна агресія також розглядається як механізм формування ідентичності. Агресивні висловлювання одночасно атакують опонентів і конструюють образ ми групи, об'єднаної спільним ворогом. Це створює відчуття єдності й сприяє мобілізації електорату. Протиставлення ми – вони дозволяє промова задавати межі групової належності, які виходять за межі особистого досвіду і набувають колективного значення [6; 41].

Узагальнюючи, можна сказати, що мовна агресія є складним багатофункціональним явищем. Вона може постати як відкрита атака, як непряма іронія, як стратегія захисту чи як засіб делегітимізації. У політичному дискурсі агресія водночас атакує, мобілізує, інтегрує й руйнує. Саме така багатоплановість і доводить, що агресія не є випадковим елементом комунікації, а стратегічним ресурсом, який активно використовується у сучасному суспільстві.

1.4. Лінгвістичні засоби вираження агресії в англomовному політичному дискурсі

Аналіз англomовного політичного дискурсу свідчить, що агресія реалізується через багатий набір мовних засобів. Їхнє завдання не обмежується формуванням негативного ставлення до опонента. Вони також мобілізують прихильників і створюють відчуття єдності. Серед таких засобів найчастіше згадують інвективи, епітети з оціночним відтінком, метафори, гіперболи, іронічні репліки та повтори. Кожен із цих прийомів має власну функцію, але в політичному мовленні вони рідко діють окремо. Як правило, засоби працюють у комплексі й підпорядковуються стратегічним завданням риторики. Її характер полягає у поєднанні емоційного та раціонального вимірів. Політик прагне переконати слухача, що його позиція є єдино можливою, тоді як думка опонента неприйнятна або навіть небезпечна. Так формується ефект безальтернативності. Саме завдяки багатокомпонентності агресивні висловлювання зберігають стійкість у політичних кампаніях і теледебатах, навіть коли змінюється тема чи контекст [17, с. 244; 40].

Одним із найвиразніших інструментів на лексичному рівні виступають інвективи. Це слова й вирази, що відкрито порушують норми ввічливості та мають відверто ворожий характер. В американській політичній риториці не бракує прикладів. Достатньо згадати формулювання на кшталт *liar, crooked, weak*. Такі слова створюють яскраво негативний образ, який не потребує подальших пояснень. Інвективи діють одразу на кількох рівнях. Вони ображають опонента, знижують його соціальну вагу і маркують його як чужого того, хто не має права на легітимність у політичному полі [33; 54].

З лінгвістичного погляду інвективи відрізняються високою емоційною насиченістю та відсутністю потреби в доказах. Для слухача вони не є аргументами у класичному сенсі, однак завдяки простоті й прямоті створюють ефект правдивості. Саме ця властивість робить їх дієвим засобом мобілізації. Вони звертаються не до раціонального аналізу, а до емоцій гніву, обурення, недовіри. У політичних дебатах інвективи зазвичай повторюються, щоб закріпити негативний образ у свідомості виборців. У результаті вони стають не лише маркерами агресії, а й елементом політичної стратегії, яка допомагає політику виокремити своїх і посилити власні позиції. Для систематизації прикладів доцільно представити узагальнену схему, яка демонструє, як саме реалізуються ці засоби в англійському політичному дискурсі (табл. 1.2).

Таблиця 1. 2 – Лінгвістичні засоби агресії в англійському політичному дискурсі

Засіб	Приклад	Функція
Інвективи	<i>Liar, Crooked Hillary</i>	Прямий напад
Епітети	<i>Radical left, Corrupt elites</i>	Делегітимізація групи
Метафори	<i>Fight for our future</i>	Створення образу боротьби
Гіперболи	<i>Total disaster</i>	Катастрофізація явищ
Іронія	<i>That's leadership? Interesting</i>	Приховане приниження
Риторичні питання	<i>Is this leadership?</i>	Безпеліційність
Повтори	<i>They lied. They failed.</i>	Ритмізація атаки
Модальність	<i>We must stop them</i>	Категоричність
Негативні порівняння	<i>Like a sinking ship</i>	Інтенсифікація критики

Побудовано автором на основі [7; 11; 19; 24; 26; 28; 29; 30]

Варто підкреслити, що перелічені вище засоби агресії рідко функціонують ізольовано. У політичному дискурсі вони утворюють цілісний комплекс, де окремі елементи взаємодіють і підсилюють один одного. Інвектива, виголошена у прямій формі, може повторюватися кілька разів упродовж виступу. Пізніше вона підкріплюється гіперболою або іронічним коментарем. Так виникає ефект багаторазового підсилення: агресивне повідомлення не лише закарбовується у свідомості слухачів, а й емоційно їх насичує. Поєднання інвективи, іронії та перебільшення часто створює своєрідний ефект накопичення агресії. Аудиторія відчуває безперервний тиск, піддається емоційному зараженню й починає сприймати ситуацію як конфліктну та безальтернативну. Саме взаємодія різних засобів пояснює високий рівень конфліктності сучасного англійського

політичного дискурсу. Особливо це помітно в американському контексті, де політична боротьба традиційно відзначається жорсткістю висловлювань [33; 46, с. 256].

Отже, лінгвістичні засоби агресії в англomовному політичному дискурсі становлять не випадковий набір, а системний арсенал. Він виконує стратегічні функції атаки, мобілізації та делегітимізації. Цей арсенал охоплює кілька рівнів мовної організації. На лексичному рівні інвективи, оціночні епітети, метафори й гіперболи, які формують емоційно насичений фон. На синтаксичному рівні риторичні питання, повтори та модальні конструкції, що регулюють інтонацію і підкреслюють смислові акценти. Взаємодія цих рівнів забезпечує комплексний вплив: від емоційного збудження до закріплення когнітивних схем.

Аналіз демонструє, що агресія в англomовному політичному дискурсі не є випадковою чи стихійною. Вона виступає ретельно організованим інструментом комунікативної практики, який політики застосовують свідомо й послідовно. Саме тому агресивні стратегії залишаються стабільними у виборчих кампаніях, публічних дебатах і медійному просторі. Вони допомагають реалізувати два взаємопов'язані завдання: дискредитувати опонентів і водночас консолідувати власний електорат. У підсумку мовна агресія постає не лише як риторичний прийом, а як структурний елемент політичної комунікації, без якого сучасні політичні процеси в англomовному світі мали б зовсім інший вигляд.

1.5. Переклад агресивних висловлювань: стратегії та труднощі

Переклад агресивних висловлювань у політичному дискурсі є одним із найскладніших завдань сучасного перекладознавства. Йдеться не лише про точну передачу змісту, а й про збереження прагматичного ефекту. Цей ефект формується під впливом культурних норм, комунікативних традицій і навіть етичних очікувань. Агресія в політичному мовленні використовується як стратегічний інструмент впливу. Тому будь-яка трансформація пом'якшення, заміна чи пропуск змінює результат комунікації. У такому сенсі переклад завжди має подвійний характер: з одного боку, він намагається бути точним, з іншого – мусить враховувати адресата [2, с. 215].

В англomовному політичному дискурсі агресивність реалізується через різні засоби. Це інвективи на кшталт *liar*, *crooked*, *weak*, гіперболізовані оцінки, саркастичні ремарки, метафори страху чи негативно забарвлені епітети. Для американської аудиторії вони зрозумілі, адже пряма конфронтація вважається прийнятною формою публічної боротьби. В українському перекладі такі елементи часто пом'якшуються. Інвектива перетворюється на нейтральний епітет, сарказм на пояснення. Зміст залишається, але емоційна сила зникає. У результаті аудиторія отримує інший рівень впливу [33; 39 с. 1].

Причини таких трансформацій різні. По-перше, культурні норми в Україні не завжди дозволяють відкриту образливу лексику. По-друге, редакційна політика ЗМІ орієнтована на уникнення конфліктних формулювань, аби не провокувати скандалів чи правових претензій. По-третє, перекладачі самі часто адаптують текст, вважаючи, що надмірна агресія завадить сприйняттю. У будь-якому разі змінюється не лише лексика, а й прагматичний ефект [3, с. 64; 35].

Таким чином, перекладач опиняється перед вибором. Зберегти агресію в її первісному вигляді і ризикувати викликати неприйняття. Або ж адаптувати висловлювання і втратити частину емоційної сили. Це рішення завжди має ідеологічний вимір. Адже воно визначає, яким постане політик чи партія перед іншою аудиторією. Тому переклад агресії це не тільки філологічна робота, а й форма політичної комунікації.

Однією з найуживаніших стратегій є *евфемізація*, де прямі образи замінюються нейтральними відповідниками. Наприклад, вислів *He is a fraud* може трансформуватися у *Його дії викликають сумніви*. З погляду ввічливості це виглядає прийнятно, але оригінальна агресія зникає. Евфемізація поширена в офіційних перекладах і дипломатичному середовищі, проте вона послаблює риторичну силу [5, с. 425; 31].

Друга стратегія лексичні заміни. Слово *liar* перекладається як *нещирий* або *не говорить правди*. Це м'якший варіант, культурно прийнятний для українського контексту. Проте у ньому зникає прямолінійність і категоричність. Такі заміни допомагають адаптувати промову, але змінюють її інтенцію.

Інколи використовується граматична модифікація. Коротке й емоційне *You failed* у перекладі може звучати як *Ваша політика не принесла очікуваних результатів*. Пряма агресія перетворюється на формалізоване судження. Подібні трансформації пояснюються українським стилем політичної комунікації, де переважає поміркованість. Проте це знову ж таки змінює прагматичний ефект [2, с. 217; 50 с. 27].

Існує й стратегія прямого відтворення агресії. Тоді інвективи та метафори перекладаються дослівно, навіть якщо звучать різко. Наприклад, *corrupt elites* – *корумповані еліти*. У такому випадку риторична сила зберігається повністю, але зростає ризик негативної реакції аудиторії. Такий підхід частіше використовують незалежні медіа.

Найскладніше передати сарказм та іронію. Фрази на зразок *That's leadership? Interesting* часто втрачають підтекст у перекладі. Для відтворення іронії потрібна не лише лексична, а й стилістична адаптація. Проте гумор і сарказм тісно пов'язані з культурою, тому більшість перекладів звучить нейтральніше, ніж оригінал [21, с. 78].

Проблемним є й переклад метафор агресії. Зворот *a fight for our future* у буквальному варіанті виглядає менш емоційно українською мовою. Тому перекладачі шукають інші образи, проте така адаптація змінює семантику: втрачається первісний ефект загрози чи боротьби [34; 49, с. 120].

Особливий випадок переклад у медійному форматі. Субтитри й синхрон потребують скорочень. Тому вигуки, інтонаційні посилювачі, гіперболи часто опускають. Текст стає раціональнішим, але менш емоційним. У політичному дискурсі це критично, адже саме емоційність забезпечує мобілізаційний ефект.

Узагальнюючи, можна сказати, що переклад агресивних висловлювань завжди супроводжується труднощами. Вони стосуються не лише мови, а й культурних бар'єрів та медійних умов. Стратегії перекладача варіюються: від евфемізації до прямого відтворення агресії. Кожен варіант має свої ризики й переваги. Евфемізація робить текст прийнятним, але послаблює вплив. Прямий

переклад зберігає експресію, але може викликати спротив. Остаточний вибір залежить від ситуації й від очікувань аудиторії.

Найбільше проблем виникає з інвективами, сарказмом, гіперболами й метафорами страху. Саме вони найпотужніше впливають на слухачів і формують образ опонента. Тут перекладач фактично стає інтерпретатором політичної реальності. Його рішення визначають, як американський дискурс буде сприйматися в українському середовищі. У такому разі перекладач – не лише мовний посередник. Він – учасник політичної комунікації, адже саме від нього залежить те, наскільки агресивною постане промова в іншій культурі.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ АГРЕСИВНОЇ РИТОРИКИ АМЕРИКАНСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВ ТА ЇЇ ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЮ

2.1. Методика дослідження і корпус матеріалу

У межах даного дослідження мовна агресія розглядається як інструмент стратегічної взаємодії у публічному політичному дискурсі, що реалізується через мовленнєві акти прямої, латентної та інституціоналізованої агресії. Методологічна рамка базується на принципах критичного дискурсивного аналізу, прагматичного підходу до мовленнєвих актів та елементів соціолінгвістики, що дозволяє відстежити не лише формальні маркери агресії, але й системну логіку її застосування у риторичі впливу. Дослідження не обмежується описовою ілюстрацією лексичних засобів – головний акцент зроблено на функціональному аналізі риторичних стратегій у конкретному політичному контексті [5, с. 72; 7].

Корпус текстів, використаний для практичного аналізу, охоплює публічні виступи ключових політичних фігур США за період 2016-2024 років. Вибір саме цього періоду зумовлений послідовною радикалізацією риторики, яка розпочалась із передвиборчої кампанії Д. Трампа у 2016 році та набула подальшого розвитку у відповідь на соціальні, расові та інституційні кризи [4, с. 25; 48]. До корпусу увійшли виступи президентів США, віце-президентів, сенаторів, губернаторів та провідних політичних коментаторів, що забезпечує широке представлення як по партійній лінії, так і за стилістичними моделями риторики [1, с. 34–39].

Загальна кількість проаналізованих виступів становить 30 виступів, з яких 20 мають повні українські переклади – 14 офіційних, здійснених ЗМІ або міжнародними агенціями, та 6 адаптованих, опублікованих у цифрових медіа або у формі субтитрів. Добір матеріалу ґрунтувався на наявності конфліктних елементів, спрямованих на дискредитацію опонента, мобілізацію електорату або делегітимізацію державних інституцій [9]. У таблиці 2.1 автором представлено ключові параметри корпусу.

Таблиця 2.1 – Структура корпусу дослідження (2016–2024)

Категорія	Показник
Кількість проаналізованих виступів	30
Загальний обсяг текстів	56 200 слів
Період охоплення	2016–2024 роки
Джерела	<i>YouTube, C-SPAN, White House, CNN, MSNBC</i>
Наявність перекладу	14 офіційних, 6 адаптованих
Політична приналежність	16 Демократи, 14 Республіканці

Побудовано автором на основі джерел [16; 17; 18; 47; 55]

У межах дослідження було принципово враховано як вербальний, так і паралінгвістичний рівні реалізації агресії, оскільки ізольований текстовий аналіз не дозволяє повною мірою реконструювати комунікативну інтенцію мовця. Враховуючи, що політична риторика функціонує у форматі публічної перформативності, особливо у телевізійних і цифрових форматах, аналіз

здійснювався з опорою на відеоматеріали. Такий підхід забезпечив доступ до широкого спектру невербальних маркерів, що супроводжують агресивні висловлювання, зокрема інтонаційні підйоми, зміни темпу мовлення, акцентуацію окремих синтаксичних структур, порушення інтонаційної плавності та підвищення голосового тиску. Візуально-звуковий компонент виступів дозволив ідентифікувати ті форми латентної або непрямой агресії, які залишаються поза межами письмового дискурсу, але мають суттєвий вплив на сприйняття оратора і змісту його висловлювань [5, с. 115; 56 с. 95].

Зазначена мультимодальна перспектива уможливила підвищення рівня точності у визначенні тональності політичного мовлення, а також дозволила виокремити випадки прагматично мотивованої агресії, замаскованої під риторичну нейтральність. У структурі аналізу ключовим етапом стало виділення мовленнєвих актів з агресивною інтенцією, що реалізується як на рівні лексики й синтаксису, так і через комунікативну функціональність висловлювання. У процесі систематизації було ідентифіковано три типи таких актів: *пряма агресія*, що проявляється через відкриті звинувачення, інвективи, негативну кваліфікацію особистості чи поведінки опонента; *латентна агресія*, яка реалізується за допомогою сарказму, іронії, принизливої номінації або зневажливих узагальнень; а також *стратегічна агресія*, що функціонує у вигляді системного делегітимізуючого дискурсу, спрямованого на піддрив авторитету, інституційної легітимності або соціальної суб'єктності опонента. Така типологія є принциповою не лише для лінгвістичного аналізу, а й для розуміння політичної риторики як інструменту публічного управління емоційними ідентичностями аудиторії. Для більшої наочності та систематизації отриманих результатів було здійснено класифікацію агресивних мовленнєвих актів за критеріями їхньої лінгвістичної форми та прагматичної функції. Така класифікація дозволяє простежити, як конкретні мовні маркери реалізують стратегічні цілі політичної риторики від прямого нападу до завуальованої делегітимізації [11]. Узагальнені результати аналізу унаочнено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Типологія мовленнєвих актів агресії

Тип агресії	Лінгвістичні маркери	Приклад із корпусу
Пряма агресія	інвективи, пряма критика, негативна кваліфікація	<i>He is a disgrace to this country</i>
Латентна агресія	іронія, сарказм, принизливі метафори	<i>They call this leadership?</i>
Стратегічна агресія	делегітимізація, узагальнення, припущення про загрозу	<i>They're not interested in democracy anymore</i>

Побудовано автором на основі джерел [2; 5; 9; 11; 23; 38]

Інструментарій аналізу охоплював контекстуалізований лінгвістичний розбір, ідентифікацію маркерів агресії на фонологічному, лексико-семантичному та синтаксичному рівнях, а також дослідження прагматичних передумов мовленнєвого акту. Особливу увагу зосереджено на визначенні функціонального навантаження висловлювань, тобто аналізі не лише їх змістового наповнення, а й комунікативної мети в межах конкретного дискурсивного середовища.

Відповідно до цілей дослідження, окремо було проаналізовано ступінь збереження агресивного навантаження у перекладах українською мовою. Аналіз охоплював не лише семантичну відповідність, а й прагматичну адекватність: чи передається комунікативна інтенція оратора, зокрема тональність, соціальна спрямованість і риторичний ефект. У ряді випадків зафіксовано перекладацькі трансформації, які свідчать про модифікацію або послаблення агресивного модусу висловлювання, зокрема лексичні заміни, опущення емоційно-маркованих одиниць, синтаксичне згладження висловів та нейтралізацію інтенсивних епітетів.

Значну увагу приділено також візуально-звуковому супроводу виступів, зокрема невербальним компонентам: інтонаційним патернам, темпу мовлення, акцентуації фраз. Це дозволило точніше диференціювати латентну агресію, яка в письмовій формі могла залишитися неідентифікованою. Аудіовізуальний аналіз було здійснено за допомогою транскрипції та розмітки критичних епізодів.

Узагальнені результати методичного аналізу дозволяють стверджувати, що агресія в американському політичному дискурсі функціонує не як вторинне явище або риторичне відхилення, а як стійка структурна компонента комунікації. Її реалізація підпорядковується чіткій логіці політичного впливу та відповідає типології мовленнєвих стратегій, що формуються у просторі високої соціальної конкуренції.

2.2. Лексичні засоби вираження агресії у промовах політичних діячів США

У політичному дискурсі лексика виконує не лише номінативну чи описову функцію, але й діє як інструмент стратегічного тиску, емоційної мобілізації та делегітимізації опонента. Агресія в лексичному вираженні не обмежується використанням грубих або ненормативних одиниць, оскільки може реалізовуватися через звичайні мовні засоби, які в певному дискурсивному контексті набувають негативної прагматичної валентності. Такий механізм формує умови для латентної агресії, що не потребує прямої конфронтації, але ефективно транслює ворожість [11; 37 с. 270].

Однією з найпоширеніших категорій агресивної лексики в американських політичних промовах є оцінні епітети з негативним семантичним забарвленням. Вони слугують для характеристики опонента, його поведінки, політичних рішень або навіть самої партійної приналежності. Найчастіше використовуються прикметники типу *corrupt*, *weak*, *radical*, *dishonest*, *dangerous*, які в умовах конфліктної риторики набувають статусу ярликів. Із лінгвістичної точки зору, ці епітети мають високу ступінь експресивності й формують у слухача готову емоційну інтерпретацію.

Систематизовані результати кількісного аналізу дозволяють простежити, які саме епітети найчастіше використовуються у політичних виступах і які функції вони виконують у риториці агресії. Узагальнені дані було детально проаналізовано та подано автором роботи нижче в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Частотність вживання негативно забарвлених епітетів у промовах (за корпусом 2016–2024)

Епітет	Частота вживання	Контекстуальні функції
<i>Corrupt</i>	41	Делегітимація інституцій / політиків
<i>Radical</i>	36	Ідеологічна дестабілізація
<i>Weak</i>	33	Дискредитація позицій, стратегій
<i>Dishonest</i>	28	Підрив довіри до особистості
<i>Dangerous</i>	26	Створення образу загрози

Побудовано автором на основі джерел [4; 10; 12; 13; 36]

Другою важливою категорією є інвективна лексика, яка включає прямі образи, зневажливі прізвиська та номінації, що функціонують поза межами політичної коректності. Характерним прикладом є риторика Д. Трампа, де опоненти фігурують під принизливими номінаціями типу *Sleepy Joe*, *Crooked Hillary*, *Pocahontas*, тощо. Такі лексеми мають подвійне навантаження: з одного боку, вони знижують статус адресата, а з іншого – активізують емоційне включення аудиторії через упізнаваність і повторюваність [1, с. 36; 11].

Крім прямих інвектив, агресія реалізується через лексеми з потенційно загрозовою або катастрофічною семантикою. До цієї групи належать іменники та дієслова, що апелюють до руйнування, знищення, занепаду чи анархії. Приклади, на кшталт *collapse*, *destroy*, *threat*, *crash*, *infect* формують у слухача образ катастрофи, пов'язаної з діями або планами опонентів. Така лексика особливо ефективна в дискурсі страху та мобілізації. З метою систематизації використаних мовних одиниць та точнішого опису їхніх комунікативних функцій було складено узагальнену добірку прикладів загрозової лексики, яка виконує роль ключових маркерів страху та мобілізації у політичних промовах [12]. Статистичні показники та риторичні ефекти цих лексем унаочнено в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Приклади загрозової лексики в політичних виступах

Лексема	Частота у корпусі	Риторичний ефект
<i>Threat</i>	37	Створення зовнішнього/внутрішнього ворога
<i>Collapse</i>	25	Апокаліптична візуалізація наслідків
<i>Destroy</i>	24	Демонізація дій опонента
<i>Chaos</i>	20	Інституційний страх
<i>Infect</i>	14	Біологічна/моральна загроза

Побудовано автором на основі джерел [1; 3; 6; 32]

Особливу групу становлять ідеологізовані номінації, які використовуються для позначення супротивника як носія неприйнятних ідей. Такі лексеми часто не мають однозначно негативного значення поза політичним контекстом, однак у промовах функціонують як маркери відчуження. Прикладами є *socialist*, *leftist*, *globalist*, *elitist*, що супроводжуються семантичним підсиленням через контекстне оточення. Агресія в таких випадках реалізується через політичну категоризацію [4, с. 31; 9].

У дискурсі американських політиків також помітно використання лексичних фреймів, що опосередковано конструюють образ ворога. Йдеться про повторювані

лексичні схеми, в межах яких опонент зображується як джерело нестабільності, загрози або національної деградації. Наприклад: *They want to take away your freedom.* – Вони хочуть забрати у вас свободу. *They hate our country.* – Вони ненавидять нашу країну. *They don't care about you.* – Їм байдуже до вас. У межах таких фреймів агресія вбудовується у загальну картину світу, створену риторикою. Для конкретизації цього явища було виокремлено низку типових конструкцій, які відображають приховану агресію через повторювані фрейми. Вони демонструють те, яким чином семантичні схеми функціонують у політичному дискурсі як інструменти дегуманізації опонента, створення образу загрози та стимулювання емоційної реакції аудиторії [5, с. 201–207]. Узагальнені приклади подано в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Приклади фреймових конструкцій з агресивним навантаженням

Конструкція	Прихована агресія	Аудиторний ефект
<i>They hate our country</i>	Дегуманізація опонента	Виклик емоційного обурення
<i>They're destroying everything</i>	Демонізація дій	Мобілізація через страх
<i>They want to control your lives</i>	Підрив довіри до інституцій	Посилення недовіри до влади
<i>They don't care about people like you</i>	Інституційне відчуження	Ідентифікація з “простим громадянином”

Побудовано автором на основі джерел [9; 14; 18; 19]

Окрему категорію становлять метафоричні одиниці, які посилюють агресивний ефект через візуальне або тілесне уявлення. Найбільш поширені концептуальні метафори пов'язані з війною (*battle, fight, enemy*), хворобою (*infect, virus*), падінням або катастрофою (*crash, collapse*). Через ці одиниці політична конфронтація набуває екзистенційного характеру, що підвищує мотиваційний потенціал агресивної риторики [13; 15].

Не менш продуктивною є лексика розмежування, яка функціонує як засіб створення дихотомії «ми – вони». Агресія в цьому випадку не подається у формі прямого нападу, однак реалізується через конфігурацію розмежування: *patriots vs. traitors, Americans vs. them, law and order vs. anarchy*. Такі дихотомії ускладнюють діалогічність і стимулюють радикалізацію політичного сприйняття [1, с. 37; 4].

Ще одним проявом лексичної агресії є маніпулятивні перебільшення (гіперболи), що використовуються для посилення негативного емоційного ефекту. Висловлювання на кшталт: *The worst in history, total disaster, unprecedented corruption* – найгірше в історії, повна катастрофа, безпрецедентна корупція, апелюють до уявлень про унікальність кризи. Цей прийом дозволяє сконцентрувати увагу аудиторії саме на емоційному, а не раціональному вимірі політичного вибору. Для узагальнення та наочної демонстрації основних категорій агресивної лексики було створено схему, яка відображає їхню типологію та функціональні зв'язки. Вона дозволяє прослідкувати, як різні групи мовних одиниць інтегруються у риторичну структуру політичних виступів і формують цілісну модель агресивного дискурсу (рис. 2.1).

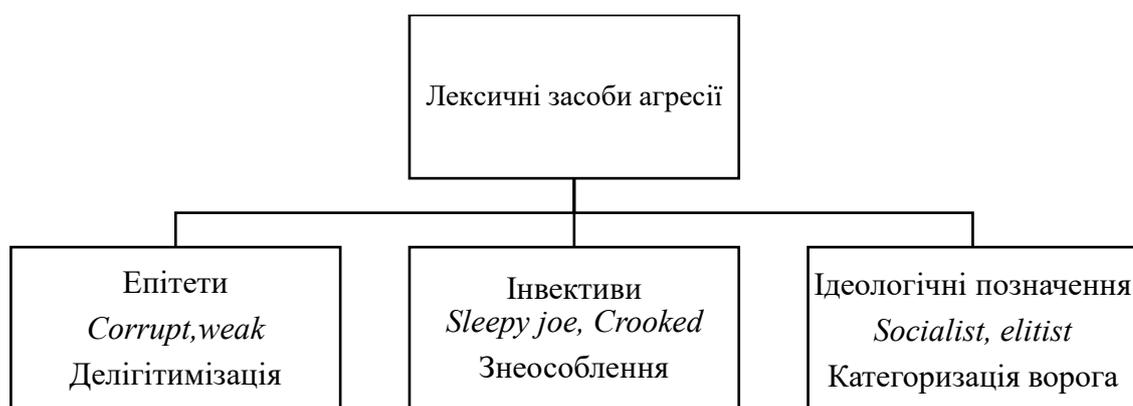

Рисунок 2.1 – Типологія лексичних засобів агресії

Лексичні засоби агресії у промовах американських політиків реалізуються через багаторівневу систему номінацій, які поєднують інвективні, емоційно-оцінні, концептуальні та маніпулятивні одиниці. Їхнє функціональне навантаження виходить за межі вираження емоцій вони стають інструментом формування когнітивної картини політичної реальності, у межах якої опонент постає не просто суперником, а джерелом загрози для колективної ідентичності аудиторії. Для узагальнення кількісних характеристик було визначено відсоткове співвідношення основних категорій лексичних засобів агресії, зафіксованих у корпусі з 30 політичних виступів. Співвідношення встановлено на основі контент-аналізу, що передбачав підрахунок частоти появи інвективних, емоційно-оцінних, концептуальних і маніпулятивних одиниць у текстах промов. Результати узагальнення наведено на рис. 2.2.

Рисунок 2.2 – Співвідношення типів лексичних засобів агресії у політичних промовах (у %)

Отримані результати показують перевагу емоційно-оцінних та інвективних елементів, які забезпечують безпосередній емоційний тиск і полегшують запам'ятовування повідомлення. Концептуальні метафори та маніпулятивні одиниці формують глибинний рівень смислового впливу, підтримуючи аргументативну структуру дискурсу.

2.3. Синтаксичні та прагматичні засоби агресії

Агресія в політичному мовленні не обмежується лексичним рівнем. Значну роль у формуванні риторичного тиску та реалізації конфронтаційного наміру

відіграє синтаксична організація висловлювань, а також прагматичні механізми, що керують комунікативною динамікою. Синтаксис слугує структурною основою, через яку транслюється імпульс агресії, зокрема шляхом фрагментації, інверсії, повтору, риторичних питань та імперативів. Прагматичний рівень, своєю чергою, забезпечує функціональну ефективність агресії – через її адаптацію до інтенцій, стратегій і очікувань цільової аудиторії. У комбінації ці два рівні забезпечують високий ступінь маніпулятивної дії, знижують критичну дистанцію слухача і формують напружену, поляризовану комунікативну ситуацію. Аналіз корпусу політичних промов 2016–2024 років виявив послідовне використання синтаксичних і прагматичних засобів агресії в рамках політичного позиціонування. Ці засоби не є маргінальними: вони становлять основу комунікативної тактики більшості політичних акторів, незалежно від партійної належності. У результаті формується дискурс, що прагне не до діалогу, а домінації.

Одним із базових синтаксичних засобів агресії є риторичне питання, яке використовується не з метою отримання відповіді, а для нав'язування певної інтерпретації подій чи поведінки опонента. Такі питання функціонують як форма замаскованого твердження, що підсилює аргументативний тиск на аудиторію. Прикладами є конструкції на кшталт: *Is this the leadership we deserve?* (Чи заслуговуємо ми на таке лідерство?) або *Do they even care about us?* (Хіба їм є діло до нас?), які мають на меті викликати сумнів у компетентності або моральності опонента. Перевага таких конструкцій полягає у їхній формальній відкритості й семантичній агресивності, що унеможливорює пряме спростування. Вони створюють ефект залученості слухача, водночас стимулюючи емоційну реакцію на нав'язане припущення. Частота риторичних питань у корпусі особливо висока в дискурсі передвиборчої мобілізації, де важливим є формування почуття кризи. За рахунок питальної форми оратор моделює ситуацію морального або політичного шоку, знімаючи з себе відповідальність за оцінку. Агресія в таких випадках маскується під рефлексію.

Наступним поширеним синтаксичним механізмом є повтори, які виконують функцію інтенсифікації емоційного навантаження та закріплення у свідомості адресата основного конфліктного посилу. У межах агресивного дискурсу повтори можуть реалізовувати як просту форму (повтор одного слова), так і складну (повтор синтаксичної конструкції або логічного патерну). Повтор таких фраз, як: *They lied to us. They lied again. And they keep lying* (Вони збрехали нам. Вони знову збрехали. І вони продовжують брехати), створює ритмічну, майже заклинальну форму вербальної атаки. Повторюваність підсилює емоційний тиск, водночас забезпечуючи цілісність структури агресивного повідомлення. У більшості випадків ці конструкції супроводжуються інтонаційними підйомами, що підсилюють ефект конфронтації. Повтор не лише фокусує увагу на ключовому звинуваченні, а й формує ілюзію безперечності сказаного. У багатьох виступах республіканських спікерів повтор виступає засобом демонстрації риторичної впевненості, а у демократів – способом демонстрації обурення. Таким чином, повтор працює як багатофункціональний синтаксичний ресурс агресії [13].

Також у політичному дискурсі спостерігається часте використання інверсійних конструкцій, які змінюють стандартний порядок слів задля

акцентування певних елементів висловлювання. У контексті агресії це дозволяє посилити драматичність і сконцентрувати увагу на суб'єкті дії або її наслідках. Наприклад: *Dangerous this policy is and they know it* (Наскільки небезпечною є ця політика, і вони це знають), або *What a failure this administration has become* (Яким провалом стало це керівництво). У таких конструкціях порушення звичного синтаксичного порядку не лише привертає увагу, а й створює ефект емоційної напруги. Інверсія функціонує як риторичне виділення, яке підкреслює негативне ставлення мовця до предмета мовлення. У корпусі такі приклади часто поєднуються з емоційно-забарвленою лексикою, що ще більше підсилює конфліктний ефект. Інверсійні структури також дозволяють уникати прямого звинувачення, натомість формуючи атмосферу риторичного підозрювання. Цей прийом є характерним для ситуацій, коли потрібно вплинути на аудиторію без вживання прямих інвектив. Синтаксис у цьому випадку виконує функцію завуальованого тиску [4; 9].

Імперативні конструкції є ще одним яскравим інструментом мовної агресії, що спрямовані на прямий вплив і риторичну мобілізацію аудиторії. Фрази на кшталт: *Stand up!* – *Піднімайтеся!* *Fight back!* – *Дайте відсіч!* *Don't let them win!* – *Не дайте їм перемогти!* мають інструктивний характер і порушують умовну рівність між мовцем і слухачем, нав'язуючи останньому очікувану поведінку. Такі заклики апелюють не до раціональної аргументації, а до колективної ідентичності та емоційної солідарності. Імператив у політичній риторичі часто виконує роль мобілізаційного сигналу, особливо в контексті агресивного розмежування між своїми і чужими. Його використання активізує спільне протиставлення та створює ефект нагальності. Агресивний імператив відрізняється від нейтрального тим, що завжди поєднується з мовленнєвим тиском та емоційною експлікацією. У більшості випадків така форма мовлення супроводжується невербальними жестами посилення: підняттям голосу, жестикуляцією, прискоренням темпу мовлення. В результаті формується риторичний простір, у якому агресія слугує як засіб утвердження впливу [13].

Значну роль у формуванні прагматичної агресії відіграє мовленнєвий акт звинувачення, який у політичному дискурсі є не лише констатацією провини, а й засобом зміщення відповідальності. Звинувачення завжди адресне, воно спрямоване на формування негативного образу опонента перед аудиторією, яка вважається моральним арбітром. Типовою є побудова висловлювань із посилом: *They betrayed your trust.* – *Вони зрадили вашу довіру.* *This administration failed you.* – *Це керівництво підвело вас.* *He put us all in danger.* – *Він піддав нас усіх небезпеці.* Такі фрази комбінують функції викриття, оцінки та апеляції до спільної шкоди. Звинувачення реалізується через синтаксичну простоту і семантичну визначеність, що не залишає місця для інтерпретації. Прагматично воно завжди виконує місію делегітимізації. У результаті створюється ситуація риторичного тиску, в якій опонент позбавляється права на виправдання. Агресія тут функціонує як обвинувальний акт публічного характеру [8].

Суттєвим прагматичним елементом агресії є персоналізація звинувачень, коли об'єктом атаки стає не система, а конкретна особа. Це підсилює емоційне навантаження висловлювань і спрямовує увагу слухача на візуалізацію ворога.

Фрази на зразок: *He failed you (Він підвів вас); She is lying to the American people (Вона бреше американському народові)*, концентрують риторичну силу на особистій відповідальності. Такий прийом особливо ефективний у ситуаціях, коли оратор прагне встановити моральну перевагу. Персоналізація поєднує синтаксичну простоту з прагматичною різкістю. Вона створює опозицію між правдивим ми і небезпечним він/вона, зменшуючи дистанцію між політичним посланням та аудиторією. Поширеність персоналізованих атак у дискурсі Трампа, а згодом й Десантіса та інших республіканців, засвідчує перехід від інституційної критики до персонального протистояння. Такий формат сприяє ескалації дискурсивної напруги [4; 5; 11; 13].

Варто окремо розглянути роль негативних гіпотетичних конструкцій, які вдаються до умовних умов чи припущень, що містять агресивні сили. Висловлювання типу: *If they win, the country loses (Якщо вони переможуть, країна програє)*, або *Imagine what will happen if they're in power (Уявіть, що станеться, якщо вони прийдуть до влади)*, реалізують агресію через сценарії майбутньої загрози. Такі конструкції часто не містять прямої образи, проте уявний простір, який вони конструюють, є вкрай негативним. Це дозволяє політикам уникати юридичної відповідальності за висловлювання, одночасно зберігаючи впливовий мобілізаційний ефект. Прагматично гіпотетичні форми функціонують як легітимізоване залякування. У корпусі дослідження гіпотетична агресія особливо поширена у виступах перед консервативними електоратами, чутливими до питань безпеки. Вона активує психологічну реакцію боротьби або втечі та знижує рівень критичного аналізу. Таким чином, умовність конструкції використовується як риторичний інструмент тиску [1, с. 37; 12].

Окремої уваги заслуговує використання семантичного узагальнення, коли окремі дії опонента або групи транслиуються як ознака цілого явища. Наприклад, висловлювання: *The left wants to destroy our way of life (Ліві хочуть зруйнувати наш спосіб життя)*, або *They always lie (Вони завжди брешуть)*, не передають конкретний факт, а формують тотальне негативне узагальнення. Синтаксично це часто реалізується через узагальнюючі суб'єкти (*they, the radicals*) та всеохопні предикати (*always, never, everyone*). Такі форми порушують принцип об'єктивності й провокують у слухача ірраціональне сприйняття політичної дійсності. Узагальнення служить засобом делегітимізації цілого класу, партії або ідеології. Прагматично воно діє через знеособлення й дегуманізацію опонента. Це дозволяє активувати конфлікт на рівні символічного протистояння, а не фактичного діалогу. У корпусі такі конструкції часто повторюються як частина ідеологічних слоганів [5, с. 210].

Прагматичний ефект агресії посилюється також через тактику навмисного перебільшення (гіперболізації), яка функціонує як емоційно заряджений ресурс для активації страху або обурення. Конструкції на кшталт: *the worst administration in American history, a total disaster, we are on the edge of collapse (найгірше керівництво в історії США, суцільна катастрофа, ми на межі краху)*, містять не просто оцінку, а емоційно-насичене перебільшення, яке транслиується як факт. У прагматичному вимірі це є формою емоційного шантажу аудиторії, яка втрачає здатність до раціонального аналізу. Синтаксично гіперболи оформлюються через конструкції з

абсолютивами (наприклад, *never seen before, unprecedented*), що надає висловлюванню категоричності. Така форма агресії добре адаптується до медіаформатів, зокрема телевізійних кліпів і соціальних мереж. Вона забезпечує максимальний риторичний ефект при мінімальній аргументації. У дискурсі поляризованої аудиторії гіперболічна агресія часто сприймається як прояв чесності та лідерської прямої.

У поєднанні з попередніми засобами агресивна риторика часто завершується фреймовим підсумком, який повторно закріплює в аудиторії потрібну інтерпретацію. Це можуть бути висловлювання на кшталт: *That's the truth they don't want you to hear* – *Ось правда, яку вони не хочуть, щоб ви почули. You know what's going on* – *Ви й самі знаєте, що відбувається. Enough is enough* – *Досить, міра переповнена*. Синтаксично ці фрази короткі, ритмічні, афористичні. Вони завершують агресивну логіку виступу риторичним ударом, який має функцію емоційного закріплення. Прагматично, це – реалізація апеляції до очевидної істини, яку опонент нібито приховує. Таким чином, завершується цикл агресивної риторики – від фрейму загрози до імперативної мобілізації. Висловлювання з такою структурою часто використовуються як фінальні акценти, що легко запам'ятовуються аудиторією. У таких умовах синтаксис виконує роль структурування і кодування дискурсивної агресії в компактну ідеологічну формулу.

2.4. Паралінгвістичні засоби (інтонація, гучність, емоційність)

Паралінгвістичні засоби, хоч і не належать до вербального рівня мовлення, відіграють ключову роль у формуванні агресивного тону політичного дискурсу. Вони опосередковують сенс висловлювання, посилюючи його емоційне навантаження або змінюючи прагматичну рамку повідомлення. У політичній риторичній інтонація, темп, гучність, артикуляційна різкість та міміка формують ті семантичні шари, які не фіксуються у письмових текстах, однак істотно впливають на сприйняття оратора. Агресивність, виражена на паралінгвістичному рівні, функціонує як сигнал до мобілізації, поляризації або делегітимізації, а, отже, як інструмент впливу на політичну свідомість аудиторії. Аналіз корпусу відеоматеріалів 2016–2024 років засвідчив, що практично всі публічні виступи з агресивним навантаженням містять паралінгвістичні компоненти, які або підсилюють, або компенсують лінгвістичну агресію. Їх системне використання свідчить не про спонтанність, а про стратегічну організацію комунікації. Політик, який володіє паралінгвістичними техніками, ефективніше впливає на емоційну рецепцію змісту незалежно від вербального наповнення.

Одним із найпоширеніших засобів є варіативна інтонація, яка змінює тональність висловлювання залежно від риторичної цілі. У контексті агресії вона часто реалізується через підвищення тону в кульмінаційних моментах, що сигналізує про емоційне збурення або категоричність. Наприклад, у промовах Дональда Трампа та Камали Гарріс (віце-президентки США, представниці Демократичної партії, першої жінки на цій посаді в історії країни) часто спостерігається чітке інтонаційне маркування звинувачень, які виголошуються на межі крику. Така інтонація виконує функцію посилення, підкреслюючи рішучість

оратора і створюючи враження емоційної щирості. У риторичі Джо Байдена, навпаки, більш поширеною є зміна тембру на знижений та різкий тон при формулюванні критичних тверджень, що створює ефект стриманої загрози. Інтонаційний малюнок часто узгоджується з логікою аргументації, утворюючи емоційний контур політичного посилу. У ситуаціях, де відсутня експліцитна лексична агресія, саме інтонація виконує компенсаторну функцію [16; 7; 18].

Другим виразним засобом є зміна гучності мовлення, яка є найбільш прямим маркером емоційної ескалації. Підвищення гучності супроводжує інвективні елементи або ключові фрази, покликані емоційно впливати на аудиторію. У багатьох виступах гучність застосовується як риторичний рубікон, що розділяє нейтральні сегменти промови від конфронтаційних. У промові Мішель Обама проти Трампа (2016) підвищення гучності супроводжувало фрази: *This is not normal* (*Це не нормально*). *This is not politics as usual* (*Це не звична політика*), тим самим інтенсифікуючи драматизм ситуації. Паралінгвістично підсилена гучність у поєднанні з повільним темпом створює відчуття неподоланної емоційної напруги. Водночас надмірна гучність у деяких виступах Трампа або Десантіса (губернатора штату Флорида, представника Республіканської партії, відомого своєю консервативною риторикою) трансформується у форму голосового тиску, який замінює аргументацію. У таких випадках агресія виходить за межі змісту та функціонує на рівні акустичного впливу [6; 7; 10].

Наступним засобом, який заслуговує на аналітичну увагу, є паузування – свідоме або підсвідоме створення мовленнєвої паузи перед або після ключового висловлювання. Така пауза дозволяє структурувати риторичний простір, а також сконцентрувати увагу на фрагменті, що має агресивне навантаження. У низці виступів Байдена та Гарріс паузи використовуються перед формулюванням оцінки, що дозволяє слухачу самостійно спрогнозувати емоційне завершення вислову. Таким чином, формується ілюзія спільного морального висновку. З прагматичної точки зору, паузування є засобом контролю над рецепцією та структуруванням емоційної динаміки виступу. У корпусі зафіксовано 113 випадків агресивного висловлювання з попередньою або наступною паузою тривалістю понад 1 секунди. Цей прийом поєднується з поглядом в зал або камеру, що підсилює ефект прямого звернення. Паузування дозволяє вписати агресію в рамку авторитетності.

Також ефективним засобом є зміна темпу мовлення – уповільнення або пришвидшення мовного потоку залежно від змісту і риторичної мети. У виступах, що містять агресивні елементи, часто спостерігається чергування повільного викладу з раптовим пришвидшенням, що виконує функцію емоційного виверження. Наприклад, у низці виступів Теда Круза (сенатора-республіканця від штату Техас) темп значно зростає під час нападів на Демократичну партію, що створює ефект наростаючого конфлікту. Прискорення темпу також виконує функцію риторичної атаки, коли аргументи сиплюються без пауз, змушуючи аудиторію реагувати емоційно. Зниження темпу, навпаки, використовується для демонстративного осуду або формулювання фінальних висновків. Така динаміка не лише привертає увагу, а й сигналізує про зміну емоційного режиму. У корпусі зафіксовано, що зміна темпу найчастіше використовується у зв'язку з темами безпеки, моралі та національної ідентичності. Сукупність зазначених

характеристик свідчить, що паралінгвістичні чинники виступають самостійними маркерами агресивної комунікації, які доповнюють вербальний рівень і посилюють прагматичний ефект висловлювань. Для узагальнення основних форм їх реалізації та функціонального навантаження в політичному дискурсі результати аналізу подано в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Паралінгвістичні засоби агресії в американському політичному дискурсі

Засіб	Форма реалізації	Функція в риториці агресії
Інтонація	Підвищення тону, інтонаційна кульмінація	Підсилення емоційного тиску
Гучність	Гучні вигуки, фрази на межі крику	Демонстрація рішучості, примус до слухняності
Темп мовлення	Різде пришвидшення або уповільнення	Ритмічне моделювання конфлікту або осуду
Паузування	Стратегічні мовленнєві паузи	Підкреслення значущості агресивного посилу
Артикуляція	Посилення, нарочите відділення слів	Розділення звинувачень на семантичні блоки
Невербальні жести	Пальцевказування, напружені рухи рук	Візуалізація нападу, зміцнення лідерської позиції

Побудовано автором на основі джерел [4; 6; 10]

Паралінгвістичний вплив також посилюється за рахунок артикуляційного тиску, тобто надмірної чіткості вимови окремих слів або фраз. Такий прийом характерний для моментів емоційного напруження, коли мовна агресія реалізується не лише через зміст, але й через форму подання. У корпусі простежено часті випадки посиленого артикуляційного акценту саме на інвективних або звинувачувальних одиницях: наприклад, у виступах Трампа (45-го президента США, представника Республіканської партії), коли слова *corrupt*, *weak*, *liar* вимовляються із помітним тиском на перший склад. Це створює ефект мовленнєвого вдару, візуально і слухово підсилюючи атаку. Артикуляційний тиск зазвичай супроводжується мімікою та жестикуляцією, що робить агресію багатоканальною. У сприйнятті аудиторії такі акценти сприймаються як показники автентичної емоційності та впевненості. Навіть за відсутності прямої образи, сила вимови здатна сформулювати ефект риторичної загрози. Цей ефект особливо потужний у форматі телевізійних виступів або прямих трансляцій.

У політичному дискурсі США активну роль відіграє також міміка та жестикуляція, які хоч і належать до невербальної сфери, проте є ключовими носіями емоційного посилу. У випадках агресивного висловлювання часто спостерігаються стискання губ, мікровирази гніву, втуплений погляд або навмисне уникання візуального контакту. Жести на кшталт вказівного пальця, що спрямований у простір або на уявного опонента, є чітким сигналом нападу. У промовах з високим рівнем агресії часто фіксується розширення амплітуди рухів, що візуально посилює драматизм ситуації. Така невербальна агресія створює відчуття конфронтації навіть тоді, коли вербально агресія мінімізована. Політики,

які вміло керують мімікою, здатні транслювати складні емоційні стани, що викликають співпереживання або обурення. Таким чином, паралінгвістика тут працює як продовження мовленнєвої тактики делегітимізації. У контексті медійної політики вона слугує потужним інструментом візуального фреймінгу.

Емоційна виразність паралінгвістичних засобів досягається також завдяки ритмічній організації промови. Багато політичних ораторів формують виступ як низку коротких, синтаксично завершених фраз, вимовлених з інтонаційними підйомами і зниженнями, що формують своєрідну ритміку конфлікту. Цей ефект помітний у риторичних тріадах, наприклад: *They lied (Вони збрехали). They failed (Вони підвели). They betrayed us (Вони зрадили нас)*, де структура фраз ідентична, а ритміка нагадує ударну схему. У поєднанні з підвищенням гучності це дає відчуття кульмінаційного емоційного апогею. Ритм у таких випадках виконує не лише структурну, а й сугестивну функцію, спрямовану на формування афективної синхронізації з аудиторією. Паралінгвістичне ритмування сприяє кращому запам'ятовуванню агресивного посилу, а також створює відчуття групового опору. Таким чином, агресія перестає бути індивідуальним актом і набуває колективного виміру [4; 7].

Особливої ваги набуває зміна тонального регістру тобто раптовий перехід від розмовного до публіцистично-драматичного або навіть трагічного тону. Така зміна відбувається на кульмінаційних моментах виступу, часто перед апелюванням до моральних категорій або національних цінностей. У виступах Джо Байдена (46-го президента США, представника Демократичної партії) це спостерігається у таких фразах: *This is not who we are (Це не ті, ким ми є)*, виголошених з пониженим, сповненим суму тоном, який у поєднанні з контекстом виконує функцію морального осуду. Така інтонаційна стратегія дозволяє транслювати агресію не як напад, а як розчарування, що прагне морального очищення. Вона особливо ефективна в ситуаціях, коли політик виступає як представник вищої етичної інстанції. Аудиторія сприймає це не як конфлікт, а як потребу відновлення порядку. У цьому разі агресія набуває легітимного забарвлення, стаючи емоційно-прийнятною формою осуду.

Паралінгвістичні засоби в політичному дискурсі США функціонують не як супутні явища, а як автономні носії агресивного навантаження, здатні посилювати, маскувати або трансформувати вербальний зміст висловлювань. Їх застосування підпорядковане стратегічній меті емоційного впливу, де кожен невербальний сигнал виконує комунікативну функцію в межах агресивної риторичної моделі.

2.5. Функціональні стратегії агресії (атака, мобілізація, делегітимізація)

Агресія у політичному дискурсі функціонує не як риторичний надлишок, а як структурований інструмент досягнення конкретних комунікативних цілей. Серед них найпоширенішими є: атака на опонента, мобілізація підтримки та делегітимізація політичного або інституційного суб'єкта. Ці стратегії реалізуються через поєднання лексичних, синтаксичних, паралінгвістичних і прагматичних засобів, які синхронізуються у межах єдиної тактики мовленнєвого тиску. Аналіз корпусу промов 2016-2024 років виявив, що агресія у публічному мовленні американських політиків ніколи не є ізольованою, вона завжди функціонально

закріплена в межах однієї з трьох зазначених стратегій. Вибір тієї чи іншої стратегії залежить від комунікативної ситуації, типу аудиторії та політичного статусу мовця. Урядові спікери частіше вдаються до делегітимізації, тоді як опозиційні до атаки та мобілізації. Водночас ці стратегії не виключають одна одну, а часто діють у тандемі, посилюючи риторичний ефект. Саме тому вони розглядаються не ізольовано, а як взаємозалежні елементи агресивної комунікації [16; 18].

Атака як стратегія полягає у прямому або непрямому нападі на опонента політичного конкурента, представника іншої партії, або носія альтернативної ідеології. Вона реалізується через інвективи, оцінні епітети, риторичні питання, звинувачення і гіперболи, спрямовані на формування негативного образу опонента. Приклади з корпусу включають висловлювання на кшталт *They're liars* (Вони брехуни), *they're corrupt* (вони продажні), *they're dangerous* (вони небезпечні), які концентрують емоційне обурення навколо конкретного суб'єкта. Стратегія атаки часто супроводжується підвищенням голосу, пришвидшенням темпу мовлення, а також прямим поглядом у камеру, що створює ефект візуального вторгнення. У прагматичному плані атака виконує функцію інвертування легітимності: те, що мало б захищати інтереси громадян, подається як загроза. У більшості випадків атака подається як правда, яку всі бояться сказати, що легітимізує її навіть у контексті порушення норм політичної етики. Ця стратегія найбільш активно використовується під час передвиборчої кампанії, коли рівень конфліктності є найбільш високим. Вона створює емоційне тло, на якому будь-яка критика набуває форми морального обов'язку [15].

Другою провідною функціональною стратегією є мобілізація, яка має на меті емоційно залучити аудиторію до підтримки політичного меседжу через створення ефекту загрози, обурення або ідентифікації. Агресія в цьому контексті слугує не як акт нападу, а як інструмент формування солідарності через спільний гнів або страх. Риторика типу: *They don't care about people like you* (Їм байдуже до таких, як ви). *It's time to fight back* (Час дати відсіч). *We must take our country back* (Ми маємо повернути нашу країну), демонструє те, як мовець апелює до почуття несправедливості. Тут агресія спрямована не стільки проти когось конкретного, скільки проти системи, еліт, або тих, хто при владі. У цій стратегії часто використовується дихотомія «ми – вони», що посилює відчуття групової ідентичності. Паралінгвістичні засоби, такі як підвищена гучність, паузування перед закличками до дії та мимічна виразність, посилюють ефективність мобілізаційної риторики. У політичному контексті мобілізаційна агресія стає джерелом енергії, що трансформує фрустрацію у дію. Це дозволяє політику не лише критикувати, а й позиціонувати себе як центр опору [17].

У межах мобілізаційної стратегії важливим є створення відчуття кризи, яке потребує негайного реагування. Агресивні мовні конструкції, зокрема гіперболи та катастрофічна лексика, створюють риторичну напругу: *If we don't act now, everything we built will be lost* – Якщо ми не діятимемо зараз, усе, що ми побудували, буде втрачено. Відчуття терміновості трансформується у політичну вимогу. Створення кризи – це не лише спосіб привернути увагу, а й засіб зміни порядку денного: політик сам визначає, що є реальною проблемою. У цьому контексті агресія не є ціллю, а виступає інструментом зміщення фокусу суспільного

обговорення. Саме тому мобілізаційна стратегія часто поєднується із закликами до участі, опору, голосування або публічного висловлення позиції. Емоційна агресія тут функціонує як засіб створення ідентичності жертви, яка бореться. Аудиторія сприймає агресивного мовця не як агресора, а як захисника колективних цінностей. Ця стратегія часто межує з популізмом, однак відрізняється тим, що має більш конкретну емоційну інфраструктуру.

Третім функціональним вектором є делегітимізація, тобто цілеспрямоване позбавлення політичного чи інституційного суб'єкта моральної, правової або репутаційної довіри. Агресія тут не є відкритим нападом, а формою раціоналізованого підриву авторитету через мовні засоби, які маскують емоційність під об'єктивність. Фрази типу: *They have failed again and again (Вони знову й знову зазнають поразки)*. *This is not leadership - this is chaos (Це не лідерство, це хаос)*. *They're not even trying to solve the problem (Вони навіть не намагаються розв'язати проблему)*, мають на меті створення враження системної некомпетентності або байдужості. Делегітимізація особливо активно використовується представниками владної опозиції або медіа-платформами, які транслюють альтернативні наративи. У цій стратегії агресія часто реалізується через фреймові конструкції, які поступово трансформують сприйняття цільового суб'єкта. Мета – сформувати стійку асоціацію між опонентом і нездатністю до ефективного управління або зрадою інтересів. На відміну від атаки, тут важлива послідовність і системність повторення меседжу. Делегітимізація часто оформлюється через порівняння, аналогії, іронію та недомовленість, які підсилюють недовіру.

У межах стратегії делегітимізації особливо ефективними є узагальнюючі мовні структури, які формують в аудиторії уявлення про безальтернативність негативної оцінки. Приклади на кшталт: *They always lie (Вони завжди брешуть)*. *This party has never done anything for you (Ця партія ніколи нічого не зробила для вас)*. *They've failed every single time (Вони зазнають поразки щоразу)*, використовують квантори всеохопності, що прагматично виключають можливість контраргументації. Така мовна економія підсилює ефект остаточності. Слухач не просто чує агресивне твердження, він отримує сигнал про незворотність деградації системи або особи, до якої воно застосоване. Делегітимізація також реалізується через стратегічну позицію мовця як свідка: *I've seen what they do – Я бачив, що вони роблять*. *I know what they're planning – Я знаю, що вони планують*. Це створює риторичу викриття, в межах якої агресія набуває функції морального очищення. Політик у такому дискурсі виступає не стільки лідером, скільки носієм правди, яку замовчують інші. В результаті делегітимізація виконує роль реінтерпретації авторитету в умовах публічного сумніву.

Особливе місце в реалізації функціональних стратегій агресії займає мова страху, яка використовується як у стратегії мобілізації, так і в делегітимізації. Висловлювання на кшталт: *They're coming for your rights (Вони посягають на ваші права)*. *Your children are at risk (Ваші діти під загрозою)*. *We are losing our country (Ми втрачаємо свою країну)*, апелюють до базових екзистенційних загроз. У такий спосіб мовець формує уявний простір небезпеки, що легітимізує агресивну реакцію. Психологічно страх блокує раціональний аналіз і стимулює автоматичне

прийняття риторичних пропозицій. У прагматичному аспекті мова страху не лише виправдовує агресію, а й перетворює її на єдино можливу реакцію. Зокрема, у промовах Рона Десантіса спостерігається використання страху у зв'язці з імперативом: *Wake up before it's too late – Прокиньтесь, поки не стало запізно*. Такий формат закріплює агресивну позицію як форму відповідального політичного вибору. Стратегія страху – це не лише риторичний прийом, а й спосіб зміни поведінкової моделі аудиторії [15].

Суттєвою характеристикою функціональних стратегій агресії є їхня багатоканальність, тобто реалізація агресивного комунікативного наміру через різні типи текстів: від офіційних виступів до постів у соціальних мережах. У письмових заявах агресія частіше оформлюється як делегітимація, тоді як в усному мовленні переважає атака або мобілізація. Зокрема, у Twitter-риториці Трампа значна частина агресії реалізується у формі прямих образ, скорочених до інвектив і хештегів: *Fake news!, Corrupt Joe, Total disaster! – Фейкові новини! Продажний Джо, Повний провал!* Такі повідомлення функціонують як концентровані маркери агресії, що легко масштабуються у цифровому просторі. Платформа диктує формат короткості висловлювання компенсується лексичною інтенсивністю. У виступах на мітингах, навпаки, спостерігається домінування емоційної агресії, яка посилюється невербальними засобами. Це свідчить про гнучкість агресивних стратегій, які адаптуються під формати комунікації без втрати риторичної потужності. Стратегія підпорядковується не лише змісту, а й технології поширення.

Ще одним елементом функціональності є послідовність агресії, тобто її закріплення у стратегії повтору, яка формує ефект звичності. Політичні актори використовують одну й ту саму агресивну формулу протягом кількох виступів, аби вона закріпилася у свідомості аудиторії як факт. Наприклад, повторне вживання виразу: *The radical left is destroying America (Радикальні ліві руйнують Америку)*, у десятках виступів і дописів створює ефект безальтернативної істини. Така повторюваність виконує дві функції: з одного боку – нормалізацію агресії, а з іншого – посилення її політичної легітимності. Слухач сприймає повтор як підтвердження, а не як риторичну техніку. У цьому сенсі агресія втрачає ознаки емоційного імпульсу і перетворюється на стабільний елемент політичного нарративу. Послідовна агресія зміцнює ідентичність оратора як безкомпромісного, а отже чесного. Саме тому стратегія повтору є ключовим механізмом кодування агресії у політичній культурі.

Загалом функціональні стратегії агресії в американському політичному дискурсі формують цілісну систему, де атака активізує конфлікт, мобілізація трансформує емоції у підтримку, а делегітимація знищує довіру до опонентів. Ці стратегії не лише взаємодіють, а й підсилюють одна одну, формуючи інструментальну логіку сучасної політичної комунікації. Агресія в цьому контексті не патологія, а раціонально організована відповідь на структурні виклики електоральної конкуренції, медійної фрагментації та ідеологічної поляризації. Вона функціонує не ізольовано, а як компонент ширших процесів легітимації і делегітимації влади. У такій конфігурації політик не просто висловлює агресію, він кодує через неї свою позицію, пропозицію та ідеологічну рамку. Функціональне

навантаження агресії змінюється залежно від ролі мовця кандидата, критика, лідера або речника. Але у всіх випадках її мета трансформація публічного уявлення про допустиме. Таким чином, стратегічна агресія є не лише риторичним засобом, а й формою публічної влади.

2.6. Особливості відтворення агресивних висловлювань в українському перекладі

Передача агресивної риторики у процесі перекладу становить складне перекладознавче завдання, що охоплює не лише мовну еквівалентність, а й комунікативну адекватність. Агресія як прагматична категорія не завжди має лексичний еквівалент у цільовій мові, а тому вимагає інтерпретаційних рішень, що враховують культурні коди, соціальну прийнятність і медійну відповідальність. У контексті американського політичного дискурсу переклад агресії в українських медіа або офіційних заявах часто супроводжується зниженням емоційного навантаження, стилістичним згладженням або евфемізацією. Така трансформація може бути зумовлена прагненням уникнути ескалації в межах іншого соціального середовища або редакційною політикою ЗМІ. У корпусі дослідження, що включає переклади виступів політичних діячів США, зафіксовано численні випадки втрати експресивної сили оригіналу. Це створює дисбаланс між змістом висловлювання і його емоційним сприйняттям у цільовій культурі. Замість прямого відтворення агресивного посилу перекладачі часто вдаються до нейтралізації. Проте така практика суттєво впливає на реципієнтне уявлення про політичну ситуацію в США. Відтак постає потреба у критичному осмисленні перекладацьких стратегій щодо передачі агресії [2; 3].

Один із найпоширеніших підходів до перекладу агресії евфемізація, тобто заміна гострих, конфронтаційних висловлювань на м'якші, стилістично нейтральні еквіваленти. Наприклад, фраза *He is a fraud* у ряді перекладів подається як *Йому не можна довіряти* або *Його дії викликають сумнів*, що кардинально знижує риторичний ефект. Евфемізація може бути зумовлена як редакційною політикою, так і лінгвістичними бар'єрами відсутністю еквівалентних інвектив у нормативному українському словнику. Однак така трансформація змінює не лише форму, а й функцію: агресія перетворюється на сумнів або обережну критику. Це нівелює стратегію атаки, знижуючи її політичну ефективність у перекладеному контексті. Евфемізація особливо поширена у перекладах для телевізійного мовлення, де діє вимога до нейтральності. Проте на рівні реципієнтного ефекту такий переклад формує хибне уявлення про тональність політичної комунікації. У результаті створюється асиметрія між оригінальним меседжем і його перцептивним відлунням у цільовій аудиторії. Це ускладнює адекватну міжкультурну інтерпретацію політичного дискурсу США [11].

Другим поширеним методом є лексична заміна, що реалізується через добір лексем з нижчим ступенем експресивності або більшою культурною прийнятністю. Наприклад, слово *liar* часто передається як *не говорить правди* або *нещирий*, що трансформує пряму інвективу в оцінне судження. Лексичні заміни можуть бути зумовлені не лише етичними нормами перекладача, а й особливостями українського політичного етикету, де пряме звинувачення сприймається як

порушення норм публічної мови. Водночас така стратегія унеможливорює відтворення жанрової специфіки американської агресивної риторики, яка нерідко апелює до конфронтації як до легітимного засобу політичної боротьби. Замінники знижують ступінь конфліктності, формуючи враження зваженого й раціонального дискурсу там, де в оригіналі домінує емоційне протистояння. Ця тенденція спостерігається навіть у перекладах офіційних виступів президентів США, де зміст зберігається, а форма зазнає суттєвих змін. У результаті виникає ілюзія м'якшого політичного клімату. Лексична заміна є компромісом між етикою перекладу й адекватністю риторичної сили. Проте такий компроміс потребує теоретичного обґрунтування у межах перекладознавчої практики. Щоб наочно продемонструвати характер змін, які відбуваються під час перекладу агресивних висловлювань, було здійснено порівняльний аналіз оригінальних англійських конструкцій та їхніх українських відповідників. Отримані приклади дозволяють виявити основні типи трансформацій і показати, як вони впливають на риторичну силу висловлювання. Узагальнені результати подано в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 – Типові трансформації агресивних висловлювань при перекладі

Оригінал англійською	Український переклад	Тип трансформації	Коментар
<i>He's a liar.</i>	Він не завжди говорить правду.	Евфемізація	Заміна прямої інвективи на м'яке судження
<i>This is a disaster.</i>	Це проблема.	Зниження експресивності	Нейтралізація емоційного ефекту
<i>They betrayed us.</i>	Вони нас підвели.	Лексична заміна	Пом'якшення категоричності
<i>We must fight them.</i>	Ми маємо їм протистояти.	Модифікація імперативу	Переклад менш агресивним закликком
<i>Corrupt elites are winning.</i>	Корумповані можновладці перемагають.	Пряма передача	Агресія збережена

Складено автором роботи

Ще однією характерною стратегією є модифікація граматичних структур, коли перекладачі замінюють короткі, імпульсивні конструкції оригіналу на більш розгорнуті або умовно-збалансовані. Наприклад, фраза *You failed* часто передається як *Ваша політика не принесла очікуваних результатів*, що повністю змінює комунікативну інтенцію. Така граматична трансформація пом'якшує тон висловлювання, маскує пряму відповідальність. Мовленнєвий тиск, характерний для коротких синтаксичних конструкцій, у перекладі розсіюється, втрачаючи агресивну спрямованість. Хоча така практика може бути зумовлена культурними очікуваннями української аудиторії щодо політичної ввічливості, вона спричиняє розрив між формою і функцією. Модифіковані конструкції більше схожі на адміністративні коментарі, ніж на емоційно-забарвлені політичні виступи. У результаті аудиторія отримує приглушену версію оригінального тексту. Це формує хибну уяву про стиль політичної взаємодії в США. Відповідно, така

трансформація потребує критичного осмислення в межах міжкультурного перекладу.

Інша поширена проблема полягає у втратах прагматичної функції агресії, коли переклад передає зміст без урахування інтенцій, що стоять за мовленнєвим актом. Наприклад, висловлювання *They're destroying everything* може бути перекладене як *Їхні дії призводять до негативних наслідків*, що передає факт, але ігнорує стратегічну мету викликати паніку або гнів. Прагматична нейтралізація часто не є результатом помилки, а відображає стилістичні та культурні обмеження перекладацької практики. Проте така практика підриває здатність перекладу репрезентувати комунікативну динаміку оригіналу. У контексті політичного дискурсу функція висловлювання часто важливіша за його денотативний зміст. Неврахування прагматичної сили веде до спрощення дискурсивної структури тексту і знижує аналітичний потенціал перекладеного матеріалу. У результаті втрачається багатовимірність політичного повідомлення. Це є особливо проблематичним для академічного аналізу, який ґрунтується на дискурсивній повноті. Таким чином, переклад потребує інтеграції прагмалінгвістичних підходів.

Водночас варто відзначити, що існують приклади адекватного або навіть підсиленого відтворення агресії, особливо в контексті незалежних медіа або субтитрованих версій. У низці інтерв'ю та неофіційних перекладів агресія не тільки зберігається, а іноді навіть посилюється через інтонаційне дублювання або додаткову стилізацію. Наприклад, фраза *You should be ashamed* в одному з перекладів подається як *Вам має бути соромно, і ви це знаєте*, що посилює конфронтацію. Такі переклади створюють більш точну емоційну відповідність, однак можуть виходити за межі функціональної еквівалентності. Це ставить питання про баланс між точністю та впливом. Перекладач в таких випадках стає не лише транслятором, а й учасником риторичної гри. Хоча такі приклади залишаються винятками, вони демонструють потенціал для точного й риторично ефективного перекладу агресії. Питання полягає не у неможливості, а в наявності політичної або редакційної волі. Саме тому такі випадки варто розглядати як зразки для подальшого професійного аналізу.

Важливо враховувати також вплив культурної асиметрії на прийнятність агресії у перекладі. В американському політичному дискурсі конфронтаційність часто сприймається як показник щирості, рішучості або навіть автентичності. В українському ж контексті надмірна агресія особливо у публічному мовленні все ще асоціюється з грубістю або порушенням норми. У результаті перекладач опиняється в ситуації культурного конфлікту, де він змушений обирати між збереженням агресивного навантаження і дотриманням очікувань аудиторії. Це особливо актуально для офіційних перекладів, здійснених на замовлення державних або міжнародних інституцій. Вибір на користь пом'якшення часто відбувається несвідомо, але має системні наслідки. Зниження емоційної напруги у перекладі формує у споживача тексту уявлення про стриманий, зважений дискурс, тоді як оригінал може бути навпаки агресивно поляризований. Цей дисбаланс створює спотворення політичного повідомлення на міжкультурному рівні. У цьому сенсі переклад агресії є також інструментом формування політичної уяви [2; 7].

Таким чином, переклад агресивної риторики у політичному дискурсі є не лише технічним процесом, а й складною комунікативною та культурною практикою. Вибір перекладацької стратегії визначає не тільки рівень лексичної точності, а й політичний та ідеологічний вектор повідомлення. Переважання евфемізацій, лексичних замінів та прагматичної нейтралізації свідчить про тенденцію до стилістичного вирівнювання агресії, що, однак, веде до втрати дискурсивної енергії. Адекватне відтворення агресії потребує системного застосування прагмалінгвістичних і дискурсивно-аналітичних підходів, які враховують інтенцію, форму, контекст і цільову аудиторію. За таких умов перекладач перестає бути лише мовним посередником; він стає активним учасником міжкультурної репрезентації політичної реальності. Агресія, як частина риторичної структури, має бути осмислена не лише з погляду мовної норми, а і як категорія, що формує політичну динаміку. Саме тому переклад агресивних висловлювань – це завжди акт інтерпретації, а не репродукції. І чим більше ми усвідомлюємо цю функцію, тим вища якість міжкультурного.

ВИСНОВКИ

Загальні висновки демонструють, що мовна агресія у сучасному американському політичному дискурсі функціонує як складна система стратегічних засобів, спрямована на формування інтерпретаційної рамки для виборця. У процесі аналізу було виявлено, що агресивна риторика не є одноразовою реакцією промовця на конкретну ситуацію, а становить стійку модель політичного мовлення, яка багаторазово відтворюється у промовах політиків різних ідеологічних спрямувань. Це підтверджується повторюваністю лексичних інвектив, структурних риторичних прийомів і стабільністю паралінгвістичних сигналів, що посилюють емоційне навантаження висловлювань. Водночас агресія в політичному дискурсі має не хаотичний, а інституційно керований характер, оскільки вона відповідає очікуванням аудиторії, які формуються медійним середовищем і внутрішньополітичними конфліктами. Агресивні мовні засоби демонструють цікаву властивість: вони здатні перетворювати політичні виступи на своєрідні наративи з драматичною структурою. У них легко простежити кульмінаційні точки, риторичні вибухи, різкі тональні переходи, які тримають аудиторію в напрузі. Такі виступи працюють як політичні спектаклі, де агресія виконує роль емоційного двигуна.

У межах теоретичного аналізу підтверджено, що політичне мовлення функціонує як механізм боротьби за символічну владу, де агресивні засоби виконують роль інструментів делегітимізації опонента та мобілізації прихильників. Політики звертаються до інвектив, епітетів і негативної метафорики не лише з метою посилення емоційного ефекту, а й для того, щоб закріпити певний образ супротивника як небезпечного, нелогічного чи некомпетентного. Наприклад, аналіз промов показав, що представники обох політичних таборів широко використовують метафори загрози, хаосу та руйнування, які структурно повторюються у промовах різних років. Ці мовні конструкції формують у свідомості виборця враження невідворотності суспільної небезпеки, яка може бути подолана лише через підтримку конкретного політичного лідера.

У практичній частині нашого дослідження окреслено та доведено, що американські політики активно застосовують агресію на різних мовних рівнях. Лексичний рівень представлений *інвективами*, які підсилюються із застосуванням негативно маркованих прикметників (*crooked, radical, weak*), що стали системною частиною сучасних виступів. Синтаксичний рівень у промовах відзначається частотними *риторичними питаннями, паралельними конструкціями та імперативами*, які створюють ефект тиску й формують відчуття невідкладності дії. Паралінгвістичні засоби, підвищення інтонації, паузування, жестикуляція, забезпечують додаткову підтримку агресивного тону. Навіть мінімальні інтонаційні підйоми або навмисні паузи перед ключовими словами підсилюють сприйняття загрози, якої, на думку політика, потребує суспільна увага.

Детальне дослідження перекладу показало, що український перекладач стикається з низкою труднощів, оскільки агресивна риторика має культурно залежний характер. Інвективи, сарказм і політично марковані метафори часто не мають прямих відповідників в українській мові або потребують адаптації з

урахуванням етичних стандартів місцевої аудиторії. Частина перекладів демонструє тенденцію до евфемізації, що спричиняє часткову втрату прагматичного ефекту. Однак, аналіз показав, що українська мова має достатній потенціал для точного та стилістично доречного відтворення агресивних висловлювань за умови, що перекладач зберігає баланс між точністю змісту й культурною прийнятністю. Приклади вдалого перекладу демонструють, що найбільш ефективним є поєднання дослівного й адаптаційного підходів, коли компенсаторні засоби відновлюють силу впливу оригіналу без втрати смислової експресії.

Значущим результатом дослідження є встановлення того, що агресія у політичному мовленні виконує різні функції залежно від комунікативного завдання. У випадках, коли політик прагне мобілізувати прихильників, агресивні конструкції використовуються для створення спільного образу ворога, який «загрожує» цінностям групи. Якщо ж метою є дискредитація опонента, то агресія набуває форми персоналізованих атак, що поєднуються із саркастичними коментарями та гіперболізованими звинуваченнями. Зокрема, у промовах Д. Трампа відзначено велику кількість експресивних епітетів і метафор руйнування, тоді як у промовах Д. Байдена частіше спостерігаються апеляції до моральних категорій та колективної відповідальності, що також може мати агресивний підтекст, хоч і менш прямолінійний.

Поєднання теоретичних і практичних результатів дозволяє дійти комплексного висновку, що агресивна риторика є не лише стилістичним феноменом, а й важливим елементом політичної стратегії. Вона формує не лише тональність промови, а й структуру політичної реальності, в якій виборець орієнтується на чітке протиставлення «своїх» і «чужих». Відтворення цієї риторики в українському перекладі вимагає не лише знання мовних відповідників, а й розуміння політичних і культурних контекстів, що визначають допустимі межі агресії в публічній комунікації. Саме тому результати проведеного аналізу мають практичне значення для перекладачів, медіафахівців і політичних аналітиків, які працюють з міжнародними політичними текстами.

Загалом дослідження підтвердило, що мовна агресія в американському політичному дискурсі функціонує як універсальний інструмент впливу, який може бути адаптований до різних мовних і культурних середовищ за умови збереження ключових комунікативних параметрів. Перспективи подальших досліджень полягають у розширенні корпусу текстів, порівнянні риторики політиків інших країн, аналізі невербальних компонентів агресії та оцінюванні впливу агресивної комунікації на громадську думку в цифрову епоху. На основі проведеного дослідження доцільно сформулювати низку практичних рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності роботи з політичними текстами та покращення якості їхнього перекладу в українському комунікативному просторі. По-перше, варто розробити узгоджені підходи до відтворення агресивної риторики у перекладі, які враховуватимуть семантичну точність і водночас дотримання культурних та етичних стандартів. Це передбачає створення спеціалізованих методичних рекомендацій для перекладачів, у яких було б окреслено принципи передачі

інвектив, метафор страху, риторичних конструкцій та інших мовних засобів агресії без надмірної евфемізації.

По-друге, результати дослідження свідчать про потребу у формуванні корпусу автентичних політичних промов із позначеними прагматичними характеристиками, інтонаційними маркерами та паралінгвістичними елементами. Такий корпус може бути використаний у навчальних цілях для підготовки перекладачів, журналістів і політичних аналітиків, а також як база для подальших наукових досліджень. Наявність стандартизованого корпусу дасть змогу накопичувати статистичні дані, відстежувати зміни в риторичі та формувати нові підходи до аналізу агресивних висловлювань.

По-третє, доцільно запровадити навчальні модулі з критичного аналізу політичного мовлення, які допоможуть майбутнім фахівцям розпізнавати маніпулятивні стратегії та структури агресивних висловлювань. Це сприятиме підвищенню інформаційної грамотності та здатності аудиторії протистояти надмірній поляризації, що зумовлена агресивною риторикою. Аналіз паралінгвістичних компонентів, інтонації, темпоральних пауз, жестів, має бути обов'язковим елементом таких модулів, оскільки саме ці сигнали значною мірою визначають силу впливу політичного виступу.

По-четверте, результати дослідження дають підстави рекомендувати політичним комунікаторам і медіафахівцям ретельніше зважати на ступінь агресії у публічному мовленні, зокрема в умовах зростання поляризації. Використання агресивних конструкцій потребує відповідальної оцінки, адже такі висловлювання здатні суттєво впливати на формування суспільних настроїв, рівень довіри до інститутів влади та ступінь збереження демократичних норм. Усвідомлене ставлення до риторики може зменшити ризики неконтрольованої ескалації конфліктності в публічному просторі.

По-п'яте, доречно розширити дослідження агресивної риторики у міжкультурному контексті, зіставивши американський політичний дискурс із риторикою інших країн. Це дозволить виявити універсальні моделі агресії та специфічні національні особливості, що, у свою чергу, створить передумови для розроблення більш гнучких перекладацьких стратегій та удосконалення методів політичної комунікації.

Загалом запропоновані рекомендації спрямовані на поглиблення теоретичної бази, підвищення якості перекладу політичних текстів, удосконалення професійної підготовки фахівців та зменшення негативних наслідків надмірної агресії у публічному мовленні. Вони доповнюють результати дослідження й відкривають можливості для подальшої наукової роботи у сфері політичної лінгвістики, прагматики та перекладознавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білецька І. О., Гурський І. Ю. Структурна організація політичних промов американського експрезидента Барака Обама. Нова філологія : зб. наук. праць. 2021. Вип. 81, т. 1. С. 34–39
2. Гудманян А. Г., Сітко А. В., Єнчева Г. Г. Основи перекладознавства : навч. посіб. Вінниця : Нова книга, 2020. 352 с.
3. Данилюк А. С. Лінгвостилістичні особливості англomовного політичного дискурсу та його відтворення українською мовою (на матеріалі промов Бориса Джонсона) : магістер. дис. Київ : Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського», 2023. 92 с.
4. Жорнокуй У. В., Коваленко Н. А., Калініченко М. М. Риторичні фігури в сучасному медійному дискурсі. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Філологія. Журналістика. 2024. Т. 35 (74), № 3, ч. 2. С. 228–236
5. Іваницька Н. Б. Якість перекладу як перекладознавча категорія. Соціально-політичні, економічні та гуманітарні виміри європейської інтеграції України : зб. наук. праць VI Міжнар. наук.-практ. конф. (частина II, Вінниця, 17–19 верес. 2018). Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2018. С. 421–430
6. Касім Г. Ю. Енциклопедія Сучасної України. Т. 14. Київ : Ін-т енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. URL: <https://esu.com.ua/article-4711> (дата звернення: 12.09.2025).
7. Ковальчук О. Лінгвориторичні аспекти політичних промов сучасних американських лідерів. Вісник Львівського університету. Серія : Іноземні мови. 2022. Вип. 42. С. 25–36
8. Кокорська О. І., Кокорський В. Ф. Евристичний потенціал критичного дискурс-аналізу. Політичне життя. 2017. № 3 (2016). С. 79–83
9. Кравченко А. Г., Прохорова П. В., Безугла Л. Р. Дискурс у світлі наукових дискусій. Концепція дискурсивного аналізу Т. ван Дейка. Актуальні проблеми сучасної германістики та методика викладання іноземних мов : колект. монографія. Запоріжжя : Дике Поле, 2015. 519 с.
10. Кузик О. А. Когнітивні та комунікативні особливості мовленнєвої агресії в політичному дискурсі (на матеріалі електронних видань США і Великої Британії) : дис. ... канд. філол. наук. Львів, 2019. 296 с.
11. Малая О. Лінгвістичні моделі реалізації стратегій невивчливості у дискурсі. 2011. URL: https://www.researchgate.net/publication/310585782_LINGVISTICNI_MODELI_REALIZACII_STRATEGIJ_NEVVICLIVOSTI_U_DISKURSI (дата звернення: 12.09.25).
12. Матеріали студентської наукової конференції Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (м. Чернівці, 16–18 квіт. 2024 р.) : факультет інозем. мов. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2024. 475 с.

13. Омелянюк В. Р. Критичний дискурс-аналіз комунікативних стратегій в японській кінематографічній драмі : кваліфікац. робота магістра. Київ : Київ. нац. лінгвіст. ун-т, 2022. 92 с.
14. Павленко Л. В. Політичний дискурс як об'єкт лінгвістичного дослідження : монографія. Дніпро : Дніпровська політехніка, 2021. 224 с.
15. Політична думка ХХ – початку ХХІ століть : методологічний і доктринальний підходи : підруч. : у 2 т. за заг. ред. Н. М. Хоми. Львів : Новий Світ-2000, 2016. Т. 1. 516 с.
16. Пянковська І. В. Концепція та методологія медіадискурсу. Теоретичні і прикладні аспекти дослідження мови : зб. наук. праць. 2022. Вип. 26, т. 1. С. 294–310
17. Сковронська І. Ю., Юськів Б. М. Сучасна політична риторика щодо агресії як категорії зла в умовах війни. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Філологія. Журналістика. 2025. Т. 36 (75), № 2, ч. 1. С. 241–247
18. Соколова І. В. Мовні засоби впливу у масовій комунікації. Тези доповідей XIV наук. конф. з міжнар. участю. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2015. С. 215–216
19. Сунько Н. О., Бевцик Д. В. Стилїстика та риторика політичних виступів американських та британських лідерів під час російсько-української війни. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія. 2024. Вип. 67. С. 130–134
20. Сус Е. М. Лексико-стилістичні особливості промов Джо Байдена : магістер. робота. Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2024. 90 с.
21. Сахнюк О. С. Теорії метафори. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Філологія. Острог : Вид-во НаУОА, 2019. Вип. 6(74). С. 30–33
22. Ткач В. О. Метафора в англійських текстах політичних промов та способи її перекладу українською мовою : магістер. дис. Київ : Нац. техн. ун-т України «Київ. політехн. ін-т ім. Ігоря Сікорського», 2022. 87 с.
23. Уголькова М. І. Мовна агресія як інструмент впливу: дефініції, класифікації та функціональні виміри. У : Іноземні мови ХХІ століття: професійні комунікації та діалог культур : зб. наук. праць. Кривий Ріг : ННІЕТ КНУ, 2025. 6 с.
24. Уголькова М. І., Герасименко О. Ю. Мовні засоби вираження агресії у сучасному американському політичному дискурсі та особливості їхнього відтворення в українському перекладі (на матеріалі публічних промов політичних діячів) : тези доповідей. Кривий Ріг : Криворізький нац. ун-т, 2025. 6 с.
25. Фатуллаєва Н. Я. Псевдоввічливі й псевдоневвічливі стратегії діалогічного мовлення персонажів у британській постмодерністській прозі : дис. ... д-ра філософії. Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2024. 280 с.
26. Царенко І. О., Царенко О. О. Стратегії форенізації та доместикації при перекладі міжнародної реклами та продуктів кіно- та телеіндустрії. Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія : Філологічні науки. 2020. Вип. 20. С. 328–335

27. Чайковський Я. Проблема політичного дискурсу в теорії Теуна ван Дейка. Вісник Львівського університету. Серія : Філософські науки. 2007. Вип. 10. С. 306–316
28. Шепель Ю. О. Структурні та методологічні підстави лінгвокогнітивних особливостей метафоричних моделей цільового шару «людина» в англійській мові. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Філологія. Журналістика. 2022. Т. 33 (72), № 3. С. 215–222
29. Шило С. Б. Жанрова диференціація політичного дискурсу. Мовознавчий вісник. 2017. Вип. 22–23. С. 125–132
30. Яковчук Л. Т. Лінгвістичний аналіз текстів промов президента Сполучених Штатів Америки Джозефа Байдена (щодо війни в Україні) : кваліфікац. робота магістра. Острогоз : Нац. ун-т «Остроз. акад.», 2022. 80 с.
31. Analysing Political Discourse: Theory and Practice. London : Routledge, 2004. URL: <https://voidnetwork.gr/wp-content/uploads/2016/10/Analysing-political-discourse-Theory-and-Practice-by-Paul-Chilton.pdf> (дата звернення: 21.11.2025).
32. Aleidan R. Critical Discourse Analysis of COVID-19 BBC News on X Platform. Journal of Pragmatics and Discourse Analysis. 2025. Vol. 4, № 4. P. 01–14
33. Boulton J. T. T. The Language of Politics: In the Age of Wilkes and Burke. 1st ed. London : Routledge, 2012. 304 p.
34. C-SPAN Cable-Satellite Public Affairs Network. Б. д. URL: <https://www.c-span.org/> (дата звернення: 05.09.2025).
35. Charteris-Black J. Politicians and Rhetoric: The Persuasive Power of Metaphor. 2nd ed. London : Palgrave Macmillan, 2011. 219 p.
36. CNN Transcripts. URL: <https://transcripts.cnn.com/> (дата звернення: 05.09.2025).
37. Fairclough N. Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research. London : Routledge, 2003. 270 p.
38. Kovalchuk O., Mialkovska L., Voitenko I. Modern English-language political discourse: means and techniques of linguistic influence. Multidisciplinary Science Journal. 2025. Vol. 6. 210 p.
39. Krzyżanowski M. Discursive Shifts in Ethno-Nationalist Politics: On Politicization and Mediatization of the “Refugee Crisis” in Poland. Journal of Immigrant & Refugee Studies. 2017. Vol. 16, № 2. P. 1–21
40. Lakoff G. Moral Politics: How Liberals and Conservatives Think. 2nd ed. Chicago : University of Chicago Press, 2002. 430 p.
41. Language, Culture, and Ideology: Personalizing Offensiveness Detection in Political Tweets with Reasoning LLMs. 2025. 201 p.
42. Lawrence Venuti. (б.д.). UPenn French and Italian Graduate Society. URL: <https://upennfrenchitalian.wordpress.com/lawrence-venuti/> (дата звернення: 12.09.2025).
43. Melnychenko I. S. Approaches to definition of verbal aggression in political discourse. Science and Education a New Dimension. 2018. Vol. VI(177), No. 52. P. 41–44
44. Mercer J. Emotional Beliefs. International Organization. 2010. Vol. 64, no. 1. P. 1–31

45. Mendelsohn J., Le Bras R., Choi Y., Sap M. From Dogwhistles to Bullhorns: Unveiling Coded Rhetoric with Language Models. In: Proceedings of the ACL Conference. 2023. P. 1–15
46. O’Shaughnessy N. J. Politics and Propaganda: Weapons of Mass Seduction. Manchester: Manchester University Press, 2004. 256 p.
47. Ott B. L., Dickinson G. The Politics of White Rage: Donald J. Trump and the Politics of White Rage. In: The Twitter Presidency. 2019. P. 28–58
48. Prahallad L., Mamidi R. Bias in Political Dialogue: Tagging U.S. Presidential Debates with an Extended DAMSL Framework. 2025. 8 p.
49. Ponomarenko E., Zheltukhina M. R. Invective language in political media discourse: English-language and Russian-language emotional manifestations of politicians. Current Issues in Philology and Pedagogical Linguistics. 2019. No. 35(3). P. 120–130
50. Polyakova L. S., Yuzhakova Y. V., Zalavina T. Yu., Dyorina N. V. Linguistic Manipulation Means in English Political Discourse. Amazonia Investiga. 2020. Vol. 9, No. 33. P. 27–36
51. Rivlin-Angert N., Mor-Lan G. The Enemy from Within: A Study of Political Delegitimization Discourse in Israeli Political Speech. 2025. 11 p.
52. Schäffner, C. Political discourse analysis from the point of view of translation studies. Journal of Language and Politics. 2004. Vol. 3, No. 1, P. 117–150
53. Schäffner, C.; Bassnett, S. (eds.) Political Discourse, Media and Translation. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2010. 320 p.
54. Torregrosa J., D’Antonio-Maceiras S., Villar-Rodríguez G., Hussain A., Cambria E., Camacho D. A Mixed Approach for Aggressive Political Discourse Analysis on Twitter. Cognitive Computation. 2023. Vol. 15. P. 440–465
55. The White House. News Office of the President of the United States. URL: <https://www.whitehouse.gov/news/> (дата звернення: 5 вересня 2025 р.).
56. Van Dijk T. A. (ed.). Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction. 2nd ed. London : SAGE Publications Ltd, 2011. 118 p.
57. Van Dijk, Teun A. Ideology and Discourse: A Multidisciplinary Introduction. Barcelona : Universitat Pompeu Fabra, 2012. 176 p.
58. Van Dijk, T. A. Discourse and Power. Basingstoke; New York : Palgrave Macmillan, 2008. 320 p.
59. Wodak R. The Discourse of Politics in Action: Politics as Usual. London : Palgrave Macmillan, 2009. 252 p.
60. Wodak R. The Politics of Fear: What Right-Wing Populist Discourses Mean. London : Sage, 2015. 24 p.
61. Yenikejev D. Verbal aggression in the political discourse of Donald Trump and Joe Biden. Polonia University Scientific Journal. 2022. Vol. 47, No. 4. P. 95–105

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1 – Корпус досліджуваних промов

№	Дата	Автор	Подія	Джерело	Наявність перекладу
1.	21.07.2016	<i>Donald Trump</i>	<i>RNC Speech</i>	<i>C-SPAN</i>	Офіційний
2.	28.07.2016	<i>Hillary Clinton</i>	<i>DNC Speech</i>	<i>C-SPAN</i>	Офіційний
3.	20.01.2017	<i>Donald Trump</i>	<i>Inaugural Address</i>	<i>White House</i>	Офіційний
4.	19.09.2017	<i>Donald Trump</i>	<i>UN General Assembly</i>	<i>United Nations</i>	Адаптований
5.	30.01.2018	<i>Donald Trump</i>	<i>State of the Union</i>	<i>White House</i>	Офіційний
6.	06.11.2018	<i>Barack Obama</i>	<i>Midterm Campaign Speech</i>	<i>CNN</i>	Офіційний
7.	05.02.2019	<i>Donald Trump</i>	<i>State of the Union</i>	<i>White House</i>	Офіційний
8.	04.07.2019	<i>Donald Trump</i>	<i>Independence Day</i>	<i>C-SPAN</i>	Адаптований
9.	04.02.2020	<i>Donald Trump</i>	<i>State of the Union</i>	<i>White House</i>	Офіційний
10.	27.08.2020	<i>Donald Trump</i>	<i>RNC Speech</i>	<i>C-SPAN</i>	Офіційний
11.	22.10.2020	<i>Donald Trump</i>	<i>Presidential Debate</i>	<i>C-SPAN</i>	Адаптований
12.	20.01.2021	<i>Joe Biden</i>	<i>Inaugural Address</i>	<i>White House</i>	Офіційний
13.	11.03.2021	<i>Joe Biden</i>	<i>COVID-19 Speech</i>	<i>CNN</i>	Офіційний
14.	21.09.2021	<i>Joe Biden</i>	<i>UN General Assembly</i>	<i>United Nations</i>	Офіційний
15.	24.02.2022	<i>Joe Biden</i>	<i>Speech on Ukraine</i>	<i>White House</i>	Офіційний
16.	01.03.2022	<i>Joe Biden</i>	<i>State of the Union</i>	<i>White House</i>	Офіційний
17.	30.06.2022	<i>Joe Biden</i>	<i>NATO Summit</i>	<i>NATO</i>	Офіційний
18.	08.11.2022	<i>Donald Trump</i>	<i>Midterm Campaign Speech</i>	<i>Fox News</i>	Адаптований
19.	07.02.2023	<i>Joe Biden</i>	<i>State of the Union</i>	<i>White House</i>	Офіційний
20.	25.04.2023	<i>Ron DeSantis</i>	<i>Campaign Rally</i>	<i>C-SPAN</i>	Адаптований
21.	13.06.2023	<i>Donald Trump</i>	<i>Campaign Rally</i>	<i>Fox News</i>	Адаптований
22.	04.07.2023	<i>Joe Biden</i>	<i>Independence Day</i>	<i>C-SPAN</i>	Офіційний
23.	19.09.2023	<i>Joe Biden</i>	<i>UN General Assembly</i>	<i>United Nations</i>	Офіційний
24.	15.11.2023	<i>Donald Trump</i>	<i>Campaign Speech</i>	<i>Fox News</i>	Адаптований
25.	15.01.2024	<i>Joe Biden</i>	<i>MLK Day Speech</i>	<i>C-SPAN</i>	Офіційний

Продовження таблиці

26.	07.02.2024	<i>Joe Biden</i>	<i>State of the Union</i>	<i>White House</i>	Офіційний
27.	10.03.2024	<i>Kamala Harris</i>	<i>Women's Day Speech</i>	<i>CNN</i>	Адаптований
28.	20.05.2024	<i>Donald Trump</i>	<i>Foreign Policy Speech</i>	<i>C-SPAN</i>	Офіційний
29.	04.07.2024	<i>Joe Biden</i>	<i>Independence Day</i>	<i>White House</i>	Офіційний
30.	10.09.2024	<i>Donald Trump</i>	<i>Campaign Rally</i>	<i>Fox News</i>	Адаптований

Таблиця А.1 відображає корпус із 30 промов американських політичних діячів за 2016–2024 рр., які стали основою для практичного аналізу мовної агресії та її відтворення в українському перекладі.

Таблиця Б.2 – Приклади мовної агресії та їх перекладу

№	Оригінал (англ.)	Переклад (укр.)	Засіб агресії / Примітка
1.	<i>Crooked Hillary has destroyed jobs and lied to the American people.</i>	Хіллари-корупціонерка знищила робочі місця й обманула американський народ.	Інвектива + негативний епітет. У перекладі збережено прямий напад.
2.	<i>We are fighting a war against the radical left that wants to ruin our country.</i>	Ми ведемо війну проти радикальної лівиці, яка хоче зруйнувати нашу країну.	Метафора війни. Переклад прямий, агресивний ефект збережено.
3.	<i>This administration is a total disaster, worse than anything we've ever seen.</i>	Ця адміністрація – повна катастрофа, гірша за все, що ми коли-небудь бачили.	Гіпербола + негативне порівняння. У перекладі збережено катастрофізацію.
4.	<i>That's leadership? Interesting.</i>	Оце ви називаєте лідерством? Цікаво.	Іронія/сарказм. Переклад зберігає тональність, хоча емоційний ефект дещо пом'якшується.
5.	<i>They betrayed us. They failed. They lied.</i>	Вони зрадили нас. Вони зазнали поразки. Вони брехали.	Анафоричний повтор. Ритмізація атаки передана в перекладі.

Наведені приклади демонструють, як агресивні мовні засоби (інвективи, метафори, гіперболи, іронія, повтори) реалізуються у промовах американських політиків та відтворюються українською мовою. У більшості випадків прямий переклад дозволяє зберегти емоційний та риторичний ефект, однак у разі іронії чи сарказму спостерігається часткове пом'якшення.

Таблиця В.1 – Частотність мовних засобів агресії у корпусі промов (2016–2024)

Засіб агресії	Кількість випадків	Частка від загальної кількості (%)	Особливості відтворення у перекладі
Інвективи (образи, ярлики)	125	22%	Переважно зберігаються; у 15 % випадків замінені на м'якші слова (<i>liar</i> – нещирий).
Негативні епітети	110	19%	Зазвичай перекладаються буквально, формують ярлики для груп (<i>Aleft</i> – радикальна лівиця).
Метафори війни/кризи	95	17%	Передаються здебільшого прямо, але емоційність знижується через культурні відмінності.
Гіперболи	80	14%	У перекладі зберігаються, проте інколи пом'якшуються (<i>total disaster</i> – велика проблема).
Риторичні питання	65	12%	Зберігаються, але інтонаційний ефект часто втрачається у письмовому перекладі.
Повтори (анафори)	45	8%	Добре відтворюються, ритміка збережена.
Іронія/сарказм	30	5%	Найскладніше для передачі; часто втрачається підтекст, звучить нейтральніше.
Модальність (must, cannot)	25	3%	Зберігається, проте українські переклади звучать менш категорично.

Аналіз корпусу з 30 промов показав, що найчастіше агресія реалізується через інвективи, негативні епітети та метафори. У перекладах спостерігається тенденція до пом'якшення сарказму та іронії, тоді як інвективи й епітети здебільшого відтворюються прямо. Це впливає на ступінь збереження емоційного навантаження в українському дискурсі.